

oi, con parentes ae corso aemocraticas.

Yo, protesto. Protesto porque mi calle me la roaron una noche, mientras dormía, como el carro de Manolo Escobar. La invadieron con marcas lancas en los suelos y maquinitas en las aceras, la controlaron con los «verdes», como la controlaban con «grises» en tiempos de la oprobiosa dictadura, la mañana siguiente empezaron a alquilármela por horas, ay, como si en un día nos hubiesen convertido en 30 millones de desconsolados Juanes sin erra. Protesto, porque nos han ido requisando las ayudas a trozos, y cuando alguien nos pregunta de dónde eres ya no nos sale del corazón aquello de

ainero de su bolsillo, pero la Administración se afeñe con dinero de los bolsillos ajenos. Claro, en esas condiciones, poca hermosa gente corriente se decide a morder esa manzana prohibida.

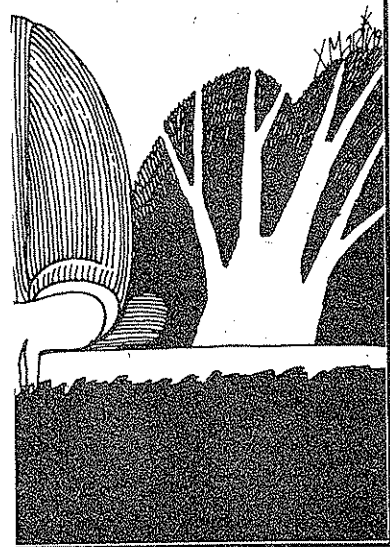
Y luego, otra cosa, oye: que el fiscal general de Galicia es muy dueño de decir que la apropiación indebida de la grúa debe dirimirse en las salas de lo contencioso, pero el robo, lo cometa quien lo cometa, está perfectamente tipificado en el Código Penal. Hay algo inconstitucional, cierto olor a podrido y a prevaricación en la «ora», en la grúa y en esa terrible plaga de avaricia municipal que corroe las entrañas de nuestra ciudad.

O Arquivo Histórico de Galicia

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

¿Conciben vostedes que o Arquivo Histórico do Reino de Galicia, quinto en importancia documental do Estado español, estea funcionando a medio gas por un problema laboral? O Arquivo está, desde o pasado mes de agosto, sen ningunha persoa que atenda o servicio de reprografía de forma oficial. Máis dunha ducia de máquinas de reproducción están practicamente inutilizadas. ¿A causa? Até agosto, e desde hai máis de seis anos, un empregado do Arquivo desempeñaba a función de operador das mentadas máquinas. Este verán, contando co apoio do director, solicitou, oficialmente, a praza; pero a Delegación de Cultura —ministerio do que depende o Arquivo— denegóulle, ó traballador, a reclasificación pedíndolle que se limitara ás funcións propias da súa categoría. ¿Cal é a importancia deste Arquivo? A de posuí-la maioría da documentación de carácter xudicial, político e administrativo de Galicia, amais dos papeis da Xunta Superior de Armamento e Defensa de Galicia durante a Guerra da Independencia, a documentación procedente de igrexas e mosteiros como consecuencia da desamortización... Hai obras que non terían visto a luz —malia o tesón dos seus autores— se non contaran coas fontes deste Arquivo: «A nobleza galega na Baixa Idade Media», «Relacións de poder, de produción e parentesco na Idade Media e Moderna», «Foros, frades e fidalgos», «Estudios da Historia social de Galicia»... Hai pouco, máis de trinta investigadores dirixiron ó delegado da Consellería de Cultura da Coruña un escrito para lle pedir que se arbitren as medidas necesarias para solucionar a situación que lles está a ocasionar un grave prexuízo e supón un claro descrédito para un servicio público. ¿Non sería posible que Pelegrín, que viaxa por España, Europa e América facendo publicidade do Xacobeo 93, deixara no 92 a súa pégada na Coruña, solucionando o problema laboral do Arquivo para facilitar así o traballo a historiadores e investigadores? O coñecemento riguroso da nosa Historia están a demandar sen demora.

OS MEUS
ARIASTE
DO NON

seu, oye, para que Bazán, esa juarica de sueños rotos que hiela el corazón de tantos habitantes de Ferrol, quede de una puñetera vez sana y salva.

Es que, chico, es muy bonito llamar de vez en cuando a Televisión de Galicia, pedir que bajen una cámara y asomarse a los hogares gallegos ofreciendo una «Galicia naïf», de colorines, cruzada por mil y una carreteras de Cuiña, de esas que no sabemos cuándo y cómo conducirán a alguna parte, y hacer soñar a mi gente —con una frialdad aterradora— con una Baviera española en el siglo

fernandez si nacen de Bazán otra runosa. Saber, por exemplo, cuál de los dos, el conselleiro de Industria o el señor ministro del ramo, sobra en este pueblo, forastero. Y, luego, si Fraga puede lavarse las manos como Pilatos, una vez demostrada la falta de competencias de la Xunta para salvar la comarca ferrolana, rogarle, por favor, que mate dos pájaros, con perdón, de un solo tiro: el decreto de anulación de la Consellería de Industria. Con ella no podremos salvar Bazán, ¡tantas Bazanes!, pero sin ella nos podemos ahorrar una pasta gansa.

PELEGRIN

MASCOTA OFICIAL
DO ANO SANTO
DE 1993

Chairego de honra

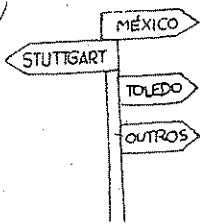
Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Os amigos poetas de Lugo chámanme para unha festa-homenaxe á Fiz Vergara —o Félix, como lle chama Alonso Montero desde que hai 18 anos foi o seu profesor no Instituto de Lugo— organizado por Xermolos de Guitiriz. Lembro que en dúas das últimas antoloxías poéticas faise unha selección que a min me parece restrictiva; claro que os autores C. A. Molina, López Barxa e Basilio Losada poderán dicirme que para eles están os mellores. Faltan D. X. Cabana, Cesáreo Sánchez, Rábade Paredes, X. Rodríguez Barrio, Fiz Vergara..., e xa non nomeo a Cuña Novás, Ferrín, Manuel María, Novoneyra..., porque parece, que o prima, é a idade...

Coido que silenciar parte da poesía é silenciarnos a nós mesmos, ó País. D. X. Cabana gaba e precisa a estatura poética de Fiz Vergara, o solitario de Lóuzara, no concello de Samos, onde vive. Formou parte do grupo poético «Cravo Fondo». En 1971 publicou «Pra vós». Seguiron «Encontro con tiburós», «Orfo de ti en terra adentro», «Poeta muiñeiro á deriva», «Nos eidos da bremanza». Cultiva tamén o teatro, o relato breve e o ensaio.

Para Fiz a vida é inxusta. Padece desde os 9 anos unha parálise que mesmo lle impide case falar e escribe con moitísima dificultade. X. Rodríguez Barrio é o seu lector oficial desde hai 21 anos. Fiz, poeta paisaxístico da terra e do amor, foi nomeado en Begonte «Chairego de honra». Recibiu unha placa de prata da Asociación de Escritores en Lingua Galega e outra e diploma da Universidade Popular da Terra Chá... E as verbas, e os poemas de Rodríguez Barrio, M. A. Fernán Vello, Bernardino Graña, Manuel María, Xulio Xiz, Paco Martín, Alfonso Blanco Torrado.

Falando dun poeta, nada mellor que lembra-la súa poesía. Así comeza «Can doente»: «Lámbeme o corazón, fiel can doente / antigo compañeiro na tristura, / lámbeme o corazón e maila dura / pena de me sentir orfo no abrente».

ordado un horror a esas convenciones que organiza Liz Taylor para la lucha contra el sida. Están uscando, como locos, vacunas, fondos para investigación, esperanza para esa terrible enfermedad de la derecha española que se parece una barbaridad al síndrome de inmunodeficiencia adquirida, política, claro. Lo que pasa es que, unos, los astros de Hollywood, de la NBA, gente de ésa, lo adquieren en el contacto con gente de esa otra que está eo que señale en estas líneas, y no como los otros, «estos chicos» de la calle Génova, miradlos, que lo adquieren en su permanente contacto con los espa-

que tanto le hace llorar, como niños con autonomía nueva necesitados de protección, a sus colaboradores, pobrecitos míos, como si hubiesen obtenido el certificado de estudios primarios en escuelas de «educación especial», a ver si me entiendes, y, a Aznar, ¡ay, Josemari!, como si fuese talmente un niño de teta al que todavía hay que «arropar».

A mis escasas luces, Fraga es el gran «tapón» de la derecha española. Por un lado no deja que se escape el gas acumulado en mil y una derrotas, pero por otro no permite que brote de una vez la esperanza de la victoria.

Represión, fame e morte

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Un recente estudio do CIS (Centro de Investigacións Sociolóxicas) sinala que o 79 por cento dos españois afirman ter sido nenos felices, declaración que nos sorprende, agradablemente, tendo en conta os comportamentos de tódalas sociedades cos nenos.

Trevor Davies, secretario xeral da Defensa Internacional dos Nenos da Unicef, afirma que «ningún país por moi desenvolvido que estea, é capaz de asegurar e de facer respetar tódolos dereitos dos nenos». O 51% dos españois está a favor do castigo como método de ensino: en España dous nenos son abandonados ó día (un dos maiores índices de Europa), máis de 25.000 son apartados dos seus pais por malos tratos, traballan entre 285.000 e 400.000 menores de dezaseis anos, hai 40.000 delinquentes... O senador socialista Cuña Novás calificou de «parcheo» o proxecto de reforma da Lei de Menores aprobada polo Goberno.

A situación é máis lamentable no Terceiro Mundo: 100 millóns de nenos sen escolarizar, 150 millóns sobreviven cunha saúde deficiente, 80 sofren explotación laboral, 30 —e seguimos falando de millóns— «sobreviven» nas rúas das grandes cidades, 200.000 son utilizados en guerras, en Brasil a cifra de nenos asasinados, por ano, é de 4.000; en Thailandia nenos de dez anos traballan 18 horas diarias como verdadeiros escravos, ó igual que en Perú, onde 12.000 nenos son esclavizados e maltratados nos ríos auríferos... Un exemplo sangrante da inxustiza nas relacións Norte-Sur.

É de supoñer que un mínimo esforzo dos países máis desenvolvidos sería suficiente para conseguir unha melloría na situación dos cativos. Non podemos lava-las mans coma Pilatos, xa que, por activa ou pasiva, estamos a contribuír a tan negro e arrepicante panorama.

Nenos con menos de dez anos que contemplan o mundo a través de reixas. Nenos nas cadeas, reprimidos, sen liberdade, sen xogar, con medo, sen agarimo, sen tenrura... Estamos a mata-los seus desexos, a deixalos sen soños.

peranza. Saben ya que a esperanza, a de un trabajador, a de un país, en un mundo tomado por los adoradores del «becerro de oro», está en proporción directa con la productividad, ¿comprendes?, y, claro, se van al videoclub a alquilar la última de Spielberg, llenan las neveras como para una guerra, le compran a su mujer «Scarlett», y en vez de recibir la huelga como subida del infierno, ay, la

taaos, con tanta sumisión a Madrid, con tanta palabra hueca y tanto trapicheo bajo cuerda, a base de convocar la huelguita suya de cada cinco años. Yo no quiero que la huelga general, el último cartucho que les queda a mis trabajadores para intentar conquistar un sueño, se malgaste con un cañonazo de salva que va a hacer mucho ruido, de acuerdo, pero va a cascar muy pocas nueces.

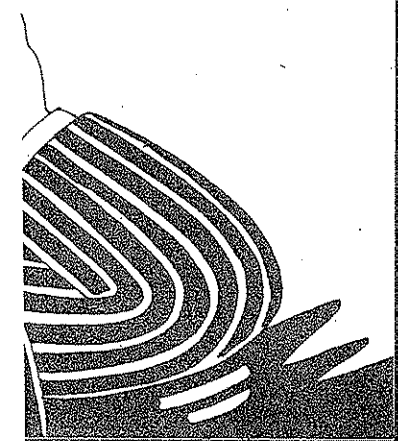
¡Só pedimos xustiza!

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Vao, Aceredo, Bulcarque, Reloeira... poboacións campesiñas do val do Limia que xa son historia, triste historia —unha vez máis— no noso País. Máis de 350 persoas, con máis de 50 anos moitas delas, tiveron que dicir adeus ás súas casas e ás súas terras. Casas onde naceron os seus avós, os seus pais, os seus fillos. Casas onde fixeron proxectos, amaron, soñaron... terras onde enterraron ós seres queridos. Todo comezou no ano 68 cando os gobernos de Madrid e Lisboa, Franco e Salazar, asinaron un acordo para a explotación dos tramos internacionais dos ríos Limia, Tajo, Miño, Guadiana e Chanza. Un destes ríos, o Limia, discorre por un fértil val do sur da provincia de Ourense, que perante a ameaza da construción dun encoro en Portugal que ía asulagalar as terras en Galicia, foi mandando á xente á emigración. Os que permaneceron nelas levan máis de vinte anos agardando «os feitos», vinte anos coa idea de que te tes que ir. A empresa Electricidade de Portugal, pretende —din os afectados— pagarlles o acordado no 68 sen facer cambios; pero ¿como se pode asinar un convenio hai vinte anos e non revisalo agora? ¿Como se pode aplicar algo que foi escrito hai tantos anos? Os veciños chaman raposa á EDP e din «que lles rouba o que é deles». Veciños que teñen frases recriminatorias para o Goberno central «que nos quere quita-las terras con leis franquistas» e á Xunta de Galicia «non abriu o bico. Moita empanada, moita queimada e festa na TVG, pero de nós nin unha palabra». A Deputación de Ourense e maila Xunta esqueceron estes pobos onde se está a vivir un drama de terribles proporcións. O desvalemento destas poboacións é un exemplo máis da situación xeral que vivimos e padecemos. Non está de máis lembrar, agora, as declaracións de Xesús Mosquera, UXT, á ANT: «Madrid está moi lonxe de Galicia e teñen unha total ignorancia do que aquí ocorre», «a Xunta vai converter Galicia nunha reserva». Cando varias dúcias de afectados se pecharon na igrexa de Aceredo, colocaron na porta o seguinte texto: «Aquí dentro está un pobo que só pide xustiza».

¡SI,
ESTA
ENTRA!

trar en el «Guinness» de los récords, a ver si me entiendes, tras haber montado un plan de reindustrialización en solo 96 horas, je, en un acto de servicio sin precedentes a Manuel Fraga. Esos planes, en otros países y con otros cerebros, se hacen en años, la verdad, pero es que en otros países no hay un león de Villalba lanzándote rugidos, día y noche, «ggggrrrrr», por teléfono.

Bueno, pues llamabas a Orza, enero del 92, y te salía la voz de una señorita: «El conselleiro está

Mientras Pujol estaba haciendo su «revolución industrial», cantando en la tribuna del Foro Económico Mundial las excelencias económicas, geográficas y comerciales de Cataluña, Manuel Fraga, mi presidente, estaba en la Fitur, ay, cantándole al mundo las excelencias de la quemada gallega.

No me extraña que Orza, nuestro pequeño gran Solchaga, se esté volviendo loco para confeccionar un plan de reindustrialización para mi tierra.

Xornalismo e obxectividade

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

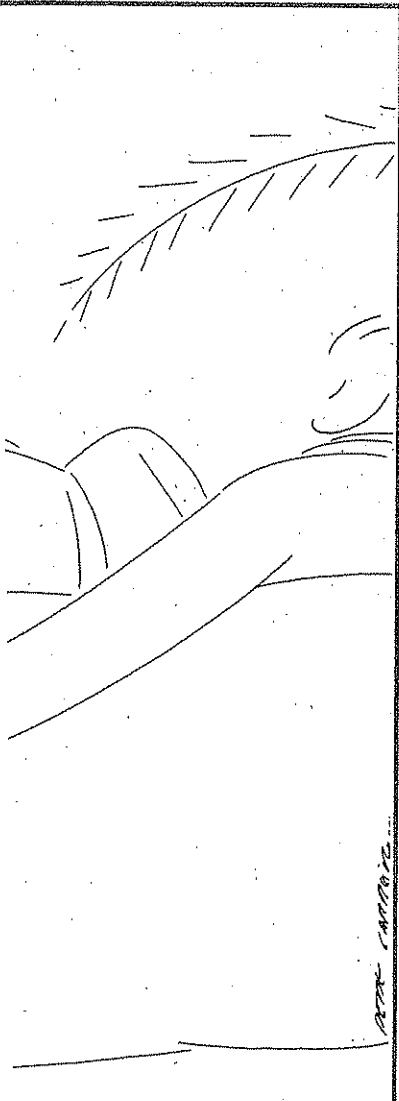
Asistín cos profesores e alumnos de Ciencias da Información de Santiago á conferencia de Norman Gorin, redactor, produtor e director de informativos na cadea norteamericana de televisión a CBS, xornalista que acadou o premio Emmy no ano 82. Gorin pronunciou unha conferencia amena e didáctica, especial para alumnos que están a comeza-la súa carreira. Obrigounos coas súas preguntas a unha moi activa participación.

Pareceulle, ó xornalista americano, pequena a porcentaxe (40%) no programa de estudos da facultade compostelá dedicado a materias non xornalísticas en si mesmas, xa que el cre que un periodista debe ter unha forte formación en Historia, Economía, Lingua, Literatura... Preguntou ós futuros profesionais da información se pensaban que a súa era unha profesión e se necesitaban ser doctores para exercela. Un xornalista serio —dixo— ten certas obrigas: dici-la verdade, ser preciso, honorable e que teña interese e curiosidade pola vida. Un xornalista ten que ser un obxector adversario.

O xornalismo, en prensa e televisión, baséase en palabras, aínda que en televisión a linguaxe é máis sinxela. Se as verbas non se entenden a información é mala. É síntoma de intelixencia ler un bo xornal despois de ver televisión.

Noticia —engadiu Norman Gorin— é o que interesa á xente, o que a xente cre que é importante para ela; pero ¿quen decide o que é bo para as persoas? e ¿que dicir da obxectividade?

Norman Gorin foi contundente: «A obxectividade non existe. Cada un ten unha idea e un sentimento das cousas. Todos somos deudores de prexuízos, historias persoais... O importante é tratar de conseguir unha situación que sexa o máis obxectiva posible. Sen dúbida, un xornalista que se precie tratará, sempre, de contrasta-las súas informacións». Algo que parece están a esquecer algúns directivos de medios públicos deste país.

ne nadiado de los toros enamorados de la luna
ilumina las noches en las llanuras de Salaman-
que tras meses embistiendo estérilmente a todo
que se movía sobre la tierra, como Victorino se
ó años embistiendo a todo lo que se movía sobre
ense, han decidido al fin, cansados de ir de vic-
ia en victoria hasta la más rotunda de las derro-
, embestir exclusivamente a hermosas e inal-
izables utopías: la luna y Europa.
O sea, que no es que Victorino esté maquinando
a vez, varios siglos después, el «rapto de Euro-
», ca, sino que se ha resignado a dejarse raptar

quieres que te digan...
su desodorante, le pesan más las piernas, ha perdi-
do reflejos, y lo mismo que el «gallego sabio» em-
pezó a perderse por el centro del campo, el zorro de
Orense ha empezado a perderse por el centro de
Europa. Uno, aquel coruñés impredecible, empezó
a no soportar los marcajes hombre a hombre que le
hacían las defensas contrarias; este otro, el oren-
sano inescrutable, no soporta los marcajes hombre
a hombre que le hacen sus nuevos amigos y resi-
dentes en el mismo partido. ¡Hemos perdido un ga-
lleguista, je, pero hemos ganado un europeo!

Paixón de liberdade

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

En Madrid pódese contemplar unha exposición dedicada á Pasiona-
ria, que, organizada polo Círculo de Belas Artes, consta de textos, do-
cumentos, obxectos persoais, fotografías e textos de Vázquez Montal-
bán, Andrés Sorel e David Ruiz. Lembro agora o magnífico documental
«Dolores», de García Sánchez. Nel, a protagonista conta como en
Asturias os salarios eran miserables ó igual que o traballo. O dura que
foi a súa existencia coma muller dun mineiro.

Católica nos seus primeiros anos, fala da hipocresía da Igrexa por re-
comendar resignación ós traballadores; pero nos deleita cuns cantos re-
lixiosos deliciosos. Participou activamente na folga do dezasete. ¡Esta-
ba entusiasmada coa Revolución de Outubro! Sinte raiba pola repre-
sión padecida.

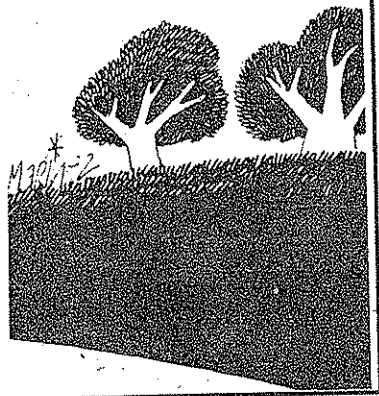
Dolores, que admiraba a súa aboa e a Santa Teresa, fixo da palabra
un don máxico, foi unha muller do pobo que estivo decote na loita do
movemento obreiro e contra o fascismo. Foi xenerosa, leal, honesta e
comprometida. Cando sae deputada por Asturias as cadeas estaban
cheas e a súa consigna é «Liberdade dos presos». Pediu as chaves dos
cárceles.

Irene Falcón, colaboradora e amiga, confesa que era unha muller
tenra, valente, destemida, con moito humor, sorriso permanente e cun-
ha risa aberta e contagiosa. Como muller do pobo sofre cos mineiros,
pide para eles, porque os deputados —di Dolores— estamos para resol-
ve-los problemas. E engade: «No Parlamento só se parola, pero non se
resolve».

Quixo vivir con dignidade e non asoballada. Participou na loita e na
vida. Padeceu a dor da guerra, a derrota, o exilio, a morte do fillo polos
nazis, a mágoa da distancia... Loitou con paixón pola xustiza e a liber-
dade.

Para Dolores, a igualdade sen liberdade era difícil que existira. Ela
seguía na conciencia de milleiros de persoas.

HUMANOS!

an conviènanos a los españoies en los campesinos de Europa? Recuerdo que se hizo el silencio, ue se balbuceó a continuación algún reproche a ii desconfianza, y que alguien introdujo inmediatamente la palabra comida, que al filo de las dos de i tarde es la estrategia idónea para disolver una manifestación de un solo hombre.

Bueno, ¿y a qué viene esta batallita acontecida ace doce años, periodista?, me decía el otro día fanolo, mi europeluquero, mientras me tomaba el elò. A mi amigo el «europeluquero» es que lo úni-

nes campesinas, ae granaes socios fabricantes e insignificantes socios condenados al consumo.

Chico, si ése es el sueño de Europa, la hermosa aventura de la solidaridad que queríamos dejarles en herencia a nuestros eurohijos, que bajen los señores del Tratado de Roma y lo vean. Lo mismo que la Iglesia, en la confirmación, nos recuerda que polvo somos y en polvo nos convertiremos, estos señores de Bruselas nos confirman, acuerdo tras acuerdo, ¡oh, los españoles!, que campesinos somos y en «eurocampesinos» nos convertiremos.

Ruído de sabres

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Hai xa un tempo que o goberno democrático de Venezuela estaba a escoitar «ruído de sabres». A historia deste país está escrita con represión, espolio, fame, analfabetismo, morte...

Domingo Alberto Rangel, na súa obra «O proceso do capitalismo contemporáneo en Venezuela», explica o por qué do bautizo polo pobo, á oligarquía escravista de Caracas, como o «Gran Cacao». No ano 1922 o país convértese, de súpeto, nun manancial de petróleo. En 1970 é aínda o maior exportador de petróleo. Os capitais norteamericanos substraen de Venezuela case a metade das ganancias de toda América Latina.

Pero Venezuela é un país pobre —para moitos— e tamén violento. Ten o ingreso per cápita máis alto de Latinoamérica e posee a rede de estradas máis completa. As reservas de petróleo, gas e ferro que o seu subsolo ofrecía á explotación inmediata, hai pouco máis de quince anos, poderían ter multiplicado por dez a riqueza de cada un dos venezolanos.

A realidade é outra. Nas ladeiras dos outeiros, máis de medio millón de esquecidos contempla, desde as súas choupanas armadas de lixo, a dilapidación allea.

Unha porcentaxe moi alta de nenos venezolanos está mal alimentada e padece anemia; milleiros de nenos e mozos están fóra das aulas de ensino. Entre os dezaioito e os cincoenta anos hai un millón de analfabetos.

A reforma agraria inaugurada polo goberno de Acción Democrática quedouse a metade de camiño. Venezuela compra ó extranxeiro, e sobre todo ós EE UU boa parte dos alimentos que consume. Un 70% do país vive marxinado fronte a unha oligarquía poderosísima e unha clase media con soldos elevados.

Venezuela vive dun pasado glorioso, case mítico. En Venezuela segue a funcionar—la economía do despilfarro.

DAD /

A uno, al de Vullalba, lo recibe Felipe con los azos abiertos cada tres meses; al otro, a ese muchacho de Valladolid, me lo tiene siempre la oncloa en lista de espera, ay, como si fuese talente un enfermo de la Seguridad Social. Uno aba de bendecir *urbi et orbe* la «ley Corcuera», n una perla cultivada, «estoy convencido de la ena intención del señor Corcuera», que no de-tonaba en pleno Salón Internacional de la Joría; el otro, en cambio, tras haber intentado en-ur la dichosa ley a corrales en plena faena parla-

cabezas, perdon, de una cabeza y meada, y una de las dos cabezas siempre acaba helando el corazón de algunos conservadores. Sobre todo últimamente, como cada vez que Aznar sale diciendo «digo» en los papeles aparece a los pocos días Fraga diciendo «diego» ante los micrófonos, pues a la gente empieza a pasarle lo mismo que a la afición del Madrid cuando lo de Antic y Beenhaker: que ya no sabe cuánto tiempo va a aguantar Aznar como entrenador y cuánto tiempo va a aguantar Fraga como manager. ¡Así, así, así pierde el Pepé...!

O síndrome

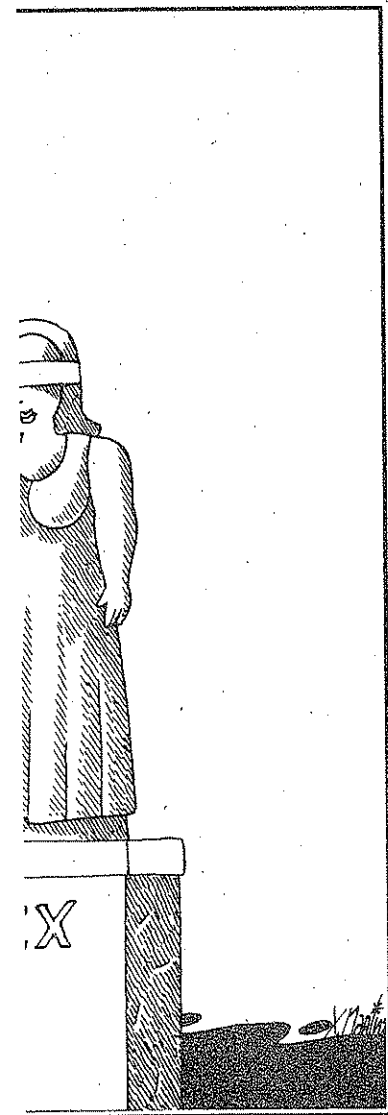
Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Fraga no Parlamento, no outono pasado, cando falou do goberno tripartito dixo que fora un goberno malnacido para querer expresar que non había alternativa, Fraga xoga a iso: a alimentar, na opinión pública, a convicción de que non existe recambio, de que eles teñen a maioría absoluta (¡non se esquezan señores do PP que só é maioría de deputados pero non de votos!), e de que a única vez que hai un goberno, non de dereitas, «é un goberno malnacido» e ese calificativo-insulto merecería o que nacese dunha moción de censura.

Coido que Fraga está traumatizado por aquela moción de censura de Albor, porque en realidade, era él o que gobernaba Galicia desde Madrid e senón que llo pregunten a X.L. Barreiro. Fraga parece non asumir os resortes democráticos. Tan democrático é o goberno constituído desde unha moción de censura coma a partir dunhas eleccións. A moción de censura está no sistema parlamentario.

Fraga foi investido presidente hai dous anos, só cos votos do PP. E, desde entón, non cumpriu ningún dos puntos programáticos do discurso de investidura e do programa electoral. O país estallé metendo mocions de censura a esgalla: labregos, mariñeiros, sindicatos, universidades... ata bandas de música. Son mocions de censura extraparlamentarias. A democracia ten dúas formas: a representativa e a participativa. ¿Que pasa cando os cidadáns, por vía de democracia participativa, fan mocions de censura pero os seus representantes políticos non?

No Parlamento, na oposición, hai unha forza maioritaria —o PSOE— que leva meses facendo críticas públicas ó goberno de Fraga, chegando a dicir: «ese goberno está queimado ou Fraga non ten unha política definida nin un proxecto para resolver los problemas de Galicia». Pero logo o PSOE non toma a iniciativa de plasmar, isto, nunha moción de censura e desautoriza a quen suscitou que se debería facer. ¿Ten o PSOE «secuestrada» a moción de censura? ¿Non está a confirmar a Fraga como presidente?

... a poco en el firmamento del Estado.

Que alguien avise a los historiadores de Galicia que vayan afilando sus plumas, agudizando su ingenio, clasificando su información, para explicarle al mundo que, este pueblo, ¡oh, los gallegos!, quiso traerse un dios a Raxoi, una especie de Breogán capaz de lograr a milagros lo que sus antecesores no fueron capaces de lograr a decretos, pero que, al final, se encontraron sólo con un mortal más, de lágrima fácil, al que la historia convirtió en el 93 en un conmovedor jubilado. Yo es que ya no sé, la verdad, si los gallegos suspiramos por hacer un gran

que no se está haciendo». Después, en el 93, cuando los números y la historia nos demuestren el error, qué inmenso error, qué hemos, habeis cometido, a conciencia, que no salgan los de siempre diciendo lo de siempre: ¡Ya lo decía yo! Las horas de Fraga pueden estar históricamente contadas, que os lo tengo dicho. Y un país al que sus Castelaos y sus Brañas y sus Barreiros llegan siempre demasiado pronto, es un país condenado a pasarse la vida, la historia, soñando con el futuro pero anclado en el pasado.

Seminario de Estudos Galegos

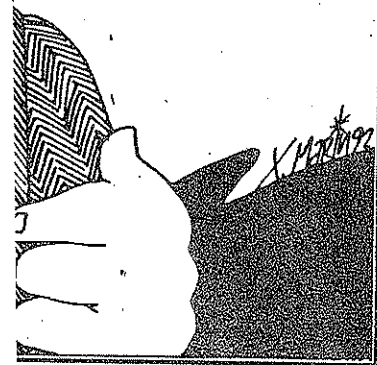
Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Nace en outubro de 1923, tendo como obxectivos a reivindicación histórica e política de Galicia. Isaac Díaz Pardo, na súa obra «Galicia hoxe», di que «representaba o xermolo totalizador da construción do futuro, de asombrosa modernidade, abranguendo tódalas parcelas do coñecemento». O Seminario estaba a constituí-la primeira colección etnográfica de Galicia e tamén de arte contemporánea, pero, ó mesmo tempo, estaba presente nos coñecementos xeolóxicos, edafolóxicos, nas ciencias naturais, na pedagogía, en tódalas ciencias históricas, na economía... O Seminario adiántase, e no ano 31 redacta, para Galicia, o primeiro anteproxecto de autonomía rexional que se fai en Europa. Chega a guerra e obrigan a «pechalo».

Díaz Pardo sinala que esta actitude foi o máis brutal atentado que se fixo en Galicia e o máis incomprendible. Pretendían, con toda certeza, corta-las alas socioeconómicas e políticas deste país. Durante a guerra, os seus membros numerarios padeceron persecucións, destitucións e sete foron fusilados. Aínda hoxe, moitos dos que non queren que nada cambie, os que queren seguir a manter aberto o proceso da guerra civil, non se atreven a «citar» a Castela, Tobío, Núñez Búa, Carvalho Calero, Martínez López, Bóveda... como membros do Seminario. Como se non existiran.

Nó exilio, a nostalxia polo Seminario é constante. Foi a gran teima de Castela ata a morte. Morreu coa esperanza de que fora restituído; pero un país afeito a tanta parafernalia oficial, tanta medalla, tanto premio, parece non querer que nin os seus homes e institucións importantes resuciten de verdade. Abondaría con ter vontade e conciencia de servir á nosa terra. Non saben, querido e admirado doutor Isaac —con Seoane, no 70, intentaches impulsalo—, que os que non queren recuperar-la memoria, os que queren desfigurar-la realidade, os que quixeran falar, só, de arqueoloxía, non saben, repito, que cando se utiliza á xente e ás institucións en troques de coñecelas, afástanse da Historia.

**PREVARI
PODER**

... los ojos muy abiertos para
ir información para la vida, los tienen muy
tos para captar información para la muerte.
peños dioses, que no levantan metro y medio
ielo, que han empezado a aprender que, una
ra suya, y la gente no queda sana y salva, sino
lo contrario, marcada y condenada, ¡oh cie-
ué horror!, como quedaban condenados los
que marcaba con su mirada aquella chiquilla
y profecía». Es, de verdad, como una película
ror basada en hechos reales, y mientras la
l duermé, se despierta o entra en actividad,
nos de saber que hay ojos de hijos de un pa-
nor, ay, controlando la vida de seres huma-

... claro lo poco que vale la vida del hijo de un etarra.
Es que, chico, se la están robando, la mantienen se-
cuestrada en ese zulo sociológico del terror y del
odio, y les van a obligar a pagar, por una vieja uto-
pía que se ha convertido en una inútil, absurda y
sanguinaria locura, el precio más alto que puede
pagar un ser humano: su infancia. La infancia de
esos «niños de ETA», ¡rezad por ellos!, que no se-
rán recuerdos de un patio de Sevilla, ni de huertos
claros donde maduren limoneros, como el hermoso
recuerdo del poeta, sino horas de acecho, juegos
prohibidos entre tinieblas y dedos que no señalarán
planetas donde pueda vivir ET, sino rincones don-
de pueda morir un hombre.

Dereito a ser feliz

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

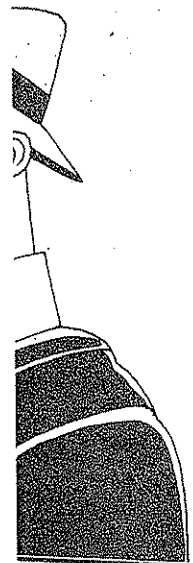
Atopo a Miguel Barros, coordinador de política educativa do PSOE, ilusionado e con esperanza de que o seu proxecto saia adiante. Ten feito o borrador do anteproxecto de lei de protección da infancia de Galicia. Leva Barros, desde o ano 85, traballando nesta idea, agardando que xurdiran organizacións con inqueda polo tema, lembrando que no ano 81 os ingleses elaboraron unha lei de defensa dos nenos e preguntándose por que un grupo débil que non ten voz, non se pode beneficiar tamén da democratización das institucións.

Esta lei ten como obxectivos, entre outros, confirmar ó neno como suxeito de dereitos cívicos, e facer posible que asuman a defensa de si mesmos, tan pronto como teñan xuízo para isto. Pretende a lei institucionalizar a figura do Valedor do Neno e do consello para a defensa dos dereitos da infancia. As institucións deste país terán que acuñar o concepto de «interese superior do neno» e non poderán violar os dereitos dos rapaces e o seu desenvolvemento.

A opinión dos pequenos será escoitada en tódolos asuntos que lles afectan e se terán en conta as súas opinións dacordo coa súa idade e madurez. A lei quere garantir ós rapaces galegos a liberdade a expresar libremente o seu pensamento e a adoptar, con consecuencia, actitudes relixiosas ou políticas, a defender en público as súas crenzas e conviccións.

Esta lei que tenta protexer á infancia —desde que se nace ata os 18 anos— refírese á familia, educación, saúde, traballo, seguridade, xustiza... Hoxe, con prioridade, quero quedarme cun dos seus artigos: o dereito a ser feliz. Os poderes públicos de Galicia terán presente a prioridade deste dereito e procurarán a garantía das necesidades materiais e espirituais dos rapaces. Tralos últimos acontecementos da gardería de Ourense e o feito de estar a privatizar a maioría dos servizos sociais, preguntome se os desexos do deputado Barros se van quedar, desgraciadamente, só en desexos.

KA NON
DERA
DE LA

...os, os siglos ya?, aemostrándoles que no quiere ser redimido y el sanedrín de intelectuales galleguistas que ha decidido velas vir, votarse para atrás e deixalas pasar, o, simplemente, descubres apartheids sociolóxicos para «leprosos políticos», grupos de chusma lapidando a «pecadores», Pilatos lavándose las manos, Victor Moros viviendo el exilio dorado de Barcelona, como Judá Ben Hur vivió el exilio dorado de Roma, y te das cuenta que, este país, oye, de verdad, nosa terra, no ofrece sinais de acabar pareciéndose a Baviera, sino síntomas alarmantes de acabar pareciéndose a Judea

... mi compañero de pagina y sin embargo amigo, Carlos Luis Rodríguez, el país se parece cada vez menos a Baviera.

Yo no sé, la verdad, si Strauss hubiese sido Strauss para la historia si su pueblo no hubiese alcanzado el nivel de renta per cápita del que disfrutaba.

Lo único que sé es que, en justicia, tiene mucho más mérito lo de nuestro ilustre paisano de Villalba, oye, que será Fraga, para la historia, a pesar del nivel de renta per cápita del que disfrutaba su amado pueblo.

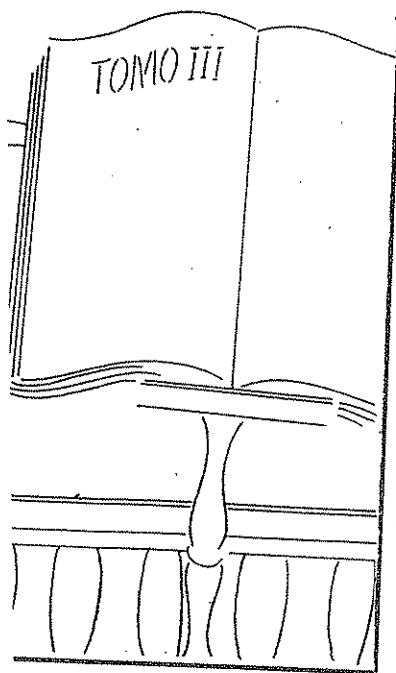
7 de marzo del año III de «pax fraguiana».

Bonecas

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Eduardo Galeano cóntao nun dos seus últimos libros: «Unha nena xoga con dúas bonecas e rífalles para que se queden quietas. Ela tamén parece unha boneca, polo linda e boa que é, e porque a ninguén molesta». Isto foi texto de ensino, ata hai poucos anos, nas escolas de Uru-guai (libro Adiante de J. H. Figueira). A extorsión, o insulto, a ameaza, o croque, a labazada, a malleira, a azouta, o cuarto escuro, un xerro de auga fría, o xexún e maila comida obrigatorios, a prohibición de saír, de dicir o que se pensa, de face-lo que se sente e a humillación pública son algúns dos métodos de penitencia e tortura tradicionais na vida de familia. Para castigo da desobediencia e escarmento da liberdade, a tradición familiar perpetúa unha cultura do terror que abaixa á muller, ensinada ós fillos a mentir e contaxia a peste do medo. «Os dereitos humanos terían que comezar pola casa e continuar no traballo, na rúa...». A taxa de paro feminino, en Galicia, é moito máis alta ca dos homes. Hoxe afecta a máis dun 20% da poboación activa feminina. As mulleres denunciaron, en 1990, unha media ó mes de 31,7 casos de malos tratos de dos maridos. A media de denuncias de violacións e agresións sexuais, no 90, foi de 12 ó mes. É o delito menos denunciado. En España, no 91, oitenta e unha mulleres morreron a mans dos maridos, ex-maridos ou compañeiros. A ministra Matilde Fernández acaba de dicilo: o 8 de marzo debe ser unha data na que se reivindique unha lei de prazos no tema do aborto. Confesábame Marina Mayoral «que é inconcebible que a estas alturas do segundo milenio, a muller non poida decidir, por si mesma, se quere ou non ter un fillo. É como estar na época dos escravos. As xeracións futuras avergonzaránse desta escravitude da muller».

Non esixir unha lei de prazos ou, mellor, o dereito ó aborto, é colaborar no engano. Os homes socialistas non poden converterse en portavoces dunha cultura machista e opresora que negocia cos nosos intereses de clase e de sexo. ¡Non nos sigan a nega-lo dereito a decidir con liberdade!

re estos días la piel de la oposición nacionalista, adla, seducida y abandonada por la Historia. Vo seré yo el que no se haga de tripas el corazón inde por la felicidad de los novios. Galicia se le laró a Fraga en las últimas urnas, y Fraga acadé declarársele a Galicia en el debate sobre el ido de la Autonomía, y yo alzo hoy mi copa, vo gallego, por un fruto de esa unión, con tantos s de demora, capaz de devolverle a mi tierra la nidad, la esperanza, el sosiego, tras tantas dé-

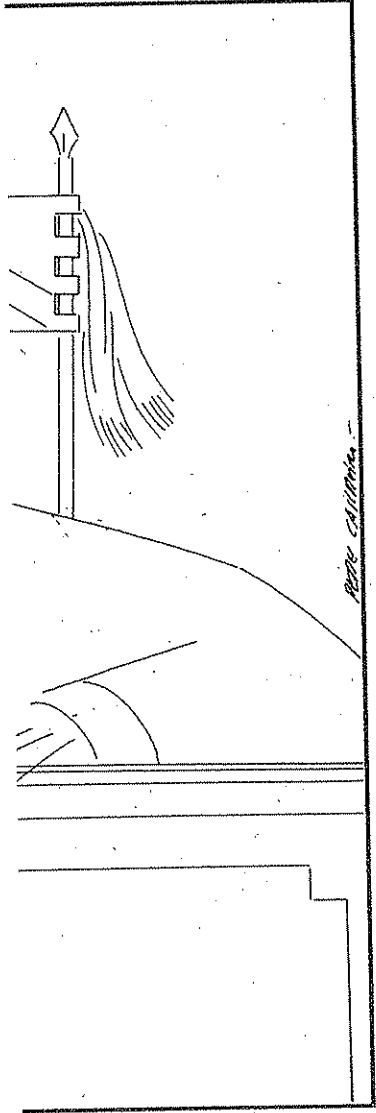
de las jornadas de reflexión de Sobrado dos Monxes, mi corazón espera, como el del poeta, otro milagro de esta primavera: que Fraga rompa amarras con Madrid, convierta a su partido en una Convergencia de Cataluña, le ofrezca al nacionalismo moderado el papel de Unió y; juntos y revueltos, preparen el «asalto a Madrid», ya sabes, un grupo parlamentario gallego de más de 20 diputados capaz de lograr que nuestra voz, la voz de Galicia, deje de clamar en el desierto del Estado.

Deporte e lingua

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

«Resúltalle difícil á poboación das sociedades contemporáneas fuxir da influencia do deporte», así comeza Manuel García Ferrando o seu libro «Aspectos sociais do deporte». No ano 1985, unha enquisa dese autor indicaba que o 71% dos homes españois estaban interesados no deporte, fronte ó 47% das mulleres. Non obstante, a metade da poboación feminina adulta amosaba interese polo deporte. Hoxe podemos xa dicir que a atención que as mulleres prestan ó deporte medra a un ritmo análogo, ou lixeiramente superior, ó dos homes. De aí a grande aceptación que están a ter, os luns, os tomos da enciclopedia dos deportes olímpicos que regala este xornal. No número dous Álvarez Salgado, olímpico en México e Munich, sinala: «O deporte é o fenómeno social máis importante do último tramo deste século».

Segundo o sociólogo Miguel Cancio, «algúns chegan a falar do deporte como relixión da Terceira Revolución Industrial, do láser, da imaxe e da comunicación. A TV sería o seu profeta. Estariamos ante unha relixión universal xa que a misa do fútbol se di nunha linguaxe realmente intelixible para todo o planeta, a linguaxe da imaxe». Por isto coido que é tan importante a linguaxe da palabra nos acontecementos deportivos. Os especialistas non se cansan de repetir que é no deporte onde se están a cometer máis erros. Alberte González Montañés, asesor lingüístico de TVE-G, acaba de facer un traballo para «Cadernòs de lingua» sobre o uso do galego neste medio. A lingua estándar ha de ser clara e sinxela. O estilo, coloquial e cotián, pero atopámonos con tópicos, incorreccións e abusos trasladados moitas veces do castelán. Onde máis se nota é nos deportes con erros tan habituais como: «evento» por «acontecemento», «toda vez» por «dado que», «xa que»... «claro dominio», «gañou de 8 puntos» (inorrección sintáctica calcada da linguaxe dos mass-media en castelán). A relación sería moi longa. Non estaría de máis que fixeramos un esforzo para mellora-lo idioma e así engadir, á importancia mercantil e política do deporte, o noso gran lingüístico.

... os seus mitos de derechas se na creado este post-
inquisismo sociolóxico que sigue marcando nues-
tra historia. Ca. Felipe, sin ir más lejos, ha alimen-
to con sus memorias de niño de izquierdas la mi-
ología del Caudillo que pende aún, como una es-

... días de la corrupción. Hombre, por lo menos el
«Azor», como los impactos de las balas del 23-F
en el Congreso, deberían permanecer ahí, en su lu-
gar de descanso de la historia, para recordarnos,
siempre, por dónde no se va al siglo XXI.

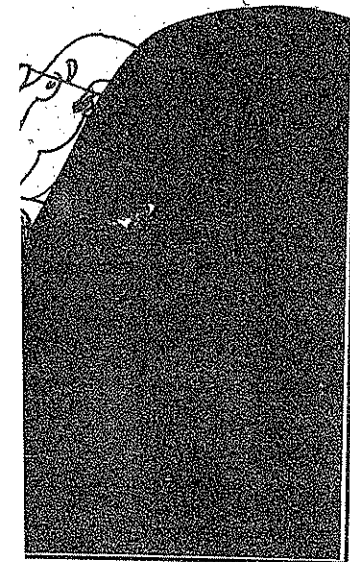
Dignidade da muller

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Así se chama a Carta Apostólica de Xoán Paulo II, na que afirma a igual dignidade de homes e mulleres. O papa Montini falaba da Igrexa burocratizada —«Santa Burocracia»— na súa relación coa muller. En opinión da escritora-xornalista M.A. Macciocchi, Wojtyla pronúnciase pola igualdade, pero non no altar nin no sacerdocio feminino. En Italia di a periodista, a muller é censurada, expulsada e burlada por un poder de analfabetos, corruptores, televisivos, políticos e mesmo cardenales. A condición da muller, a súa igualdade na diferenza, a súa identidade específica e a súa aceptación está lonxe de aceptarse nas sociedades tecnolóxicas avanzadas. No debate do estado da Autonomía a muller quedou polo chan, desde a óptica do poder. Só a oposición falou, algo, do que nos «inquieta» ás mulleres, de cal é a nosa situación: a taxa de paro feminino, en Galicia, é moito máis alta ca dos homes —afecta, xa, a máis do 20% da poboación activa feminina—, as mulleres que traballan fóra da casa cobran unha media do 18,6% menos que os homes... E o señor Fraga pretende, como medida salvadora para este país, poñernos a parir, iso si, con gratificacións e subvencións como aquelas ridículas axudas familiares e premios de natalidade de Franco. ¿Que estímulo hai hoxe para ter fillos? ¿Non será baixa demográfica produto da emigración? ¿Non se pretende «disimular» o desexo de meter as mulleres na casa, coidando do home e dos fillos; non tería que dar Fernando Pardo un cursiño ós homes do seu partido?

Isabel Tocino acaba de declarar «que no seu partido, pode haber un certo plus de perigosidade por ser muller. Resulta realmente difícil, ós homes, o aceptar ás súas competidoras as mulleres». Trala «broma» do señor Portomeñe ás mulleres da Cámara, gustaríame que pensara que as mulleres están aí, con el, por «intelixencia», «vocación política» e sobre todo por ter sido elixidas polo pobo. Non conseguirán calarnos nen pecharnos nas cocinas, malia os seus desexos de someternos e ternos nos partidos —a maioría das veces— por simple oportunismo.

AXA DIFE
OUTRA
S

distintos y distantes pueblos de España, que los y lo vea. Para eso, para lo que persigue desde hace años y propone Fraga desde hace años, mejor quedarnos como estábamos, en el chiste de la virgencita.

Federalismo en este país, entre comillas, claro inventaron los Reyes Católicos, ¡maldita en los resultados por todos conocidos. Con unos cuantos foros, como ahora se trasnadas cuantas competencias, pero lo mantuvo todo atado y bien atado durante quinientos años, el ejército, el Santo

derecho a convertir el espíritu del dichoso título VIII de la Constitución en un velo de Penélope que parece que tejen durante el día y sospechamos todos que destejen durante la noche. Ante el reto de la integración en Europa, como ante el reto de la expulsión de los árabes, este país, que ya fue un conjunto de reinos soberanos y que puede ser un conjunto de administraciones totalmente autonómicas, ya demostró su capacidad para la cohesión y la convergencia, esas dos palabritas que tanto le gustan a Felipe González.

Federalismo a la mejicana; no, gracias...

Resistencia creativa

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Fernando Savater, catedrático de Ética, falou en Santiago de liberdades. Dixo que estamos a vivir con ese aire dramático, esa agonía unamuniana, de que todo se tambalea, todo cae, todo é patético... que nos fai sentirnos máis importantes —no sentido de pensar que sómo—los únicos en vivir esas experiencias—, pero non nos fagamos ilusións, xa no ano 2500 a.C., nunha tumba exipcia, atopouse un escrito, «A canción do desesperado», que dicía «todo vai fatal a causa da corrupción, o nepotismo, a prepotencia, o autoritarismo» ... Hai que ser audaces, porque os conformistas puros só se laian, fan constatación dos seus males e máis nada. Pola contra, os audaces ademais de sufrir, viaxan, crean, descubren, presentan alternativas para mellorar. Hoxe a disconformidade coas liberdades non é falar de ausencia de liberdade, senón querer máis liberdade. Hai un clima xeneralizado de medo a que os excesos de liberdade leven á desestabilización, medo recollido polos gobernantes e cando a xente pide leis represivas, os políticos con afáns electoralistas danllas. Danlle gusto ó persoal. Nace a Lei Corcuera. Corcuera, que segundo o filósofo non é Maquiavelo nin Drácula, acepta o traballo sucio. O lamentable é vivir con persoas que queren esas leis, que piden represión ó amparo dunha serie de delitos chamados polos sociólogos «delitos sen vítimas, delitos incontrolados nos que a vítima busca ó delincente para conseguí-los seus fins. Delictos que endexamais puideron erradicarse pola persecución. O máis que chegou a conseguí-la policía foi levalos dun lado a outro, distribuilos. O tema da droga non deixou de medrar, desde que comezou a persecución. O seu arredor «florece», para vivir da droga, políticos, médicos, sociólogos, mulleres de políticos que fan beneficencia... A Lei Corcuera é só un pretexto para meternos outros goles. Savater reafirmouse na idea de que a actitude represiva é un disparate, un paso atrás. A única medida liberal que se pode adoptar é a despenalización do seu consumo. Pediu ós cidadáns conciencia crítica, reflexiva, consciente. Resistencia creativa.

NOTA COMENTARIA

des personales de tantas, tan profesionales y tan íñimes señorías como presiden nuestros tribu-
les. Hablo de intendencia, logística, generosi-
d presupuestaria, todos esos hilos que mueve a
capricho el poder executivo para que no pueda
verse en libertad el poder judicial. Hablo, mal-
a sea, de esa obsesión del olimpo, el ideolóxico y
rubernamental, que por un lado puede parecer lo
simo y por otro es a veces todo lo contrario, por
errar el espíritu de Montesquieu en el sentido
lineal de la frase: la separación de poderes.
A mis escasas luces, como ciudadano de un país

traste con los escanaatos que nuelan los corazones
de la sociedad española, son simples travesuras de
clase media ahogada por las letras.

No, de verdad: yo protesto. No porque un juez
de Lugo haya proclamado la prisión preventiva
para unos supuestos e insignificantes defraudado-
res de pensiones, sino porque otros, en tantos sitios
de España, no hayan hecho lo mismo con supuestos
y significados defraudadores de tantas cosas, no
me tires de la lengua.

Protesto con el mismo grito de Al Pacino en una
célebre película: ¡justicia para todos!

Torres no ar

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

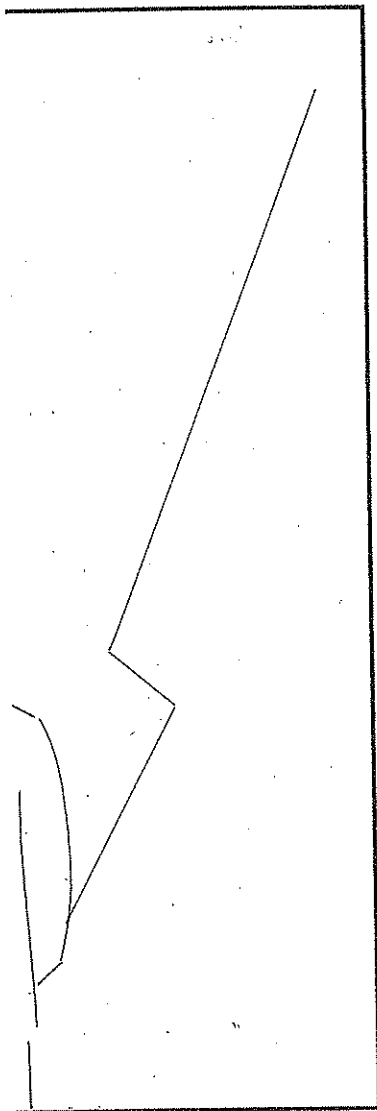
A. Cribeiro ía recoller a C.E. Ferreiro ó pazo presidencial venezolano —onde traballaba como «asesor cultural» de Caldera— e o Celso Emilio dille: «Imos ver un cadro ó Banco Nacional de Caracas que é unha homenaxe ós guerrilleiros mortos, porque quero que contemples a un dos retratados». Era, para gran pesar de Alexandre, Antón Avilés. Unha vez xa en Madrid, Patiño dálle unha gran noticia. Avilés non estaba morto, só posara para o pintor venezolano.

A vida en Colombia do Avilés ben puidera parecer unha narración fantástica de García Márquez, pero Antón era real, iso si, dunha realidade fantástica, utópica e xenerosa. Un home cos pés na terra e o corazón no mundo, cos seres máis débiles e necesitados. El xamais renunciou nin se avergoñou das súas humildes orixes nin de Galicia. Era campo e mar. Vendo a ría de Noia dende a súa casa materna comprendo a súa fortaleza, bondade, firmeza e romanticismo.

Taramancos, Noia, sen esquece-lo resto, convertéronse no centro do mundo. Como concelleiro nacionalista de cultura en Noia traballou cunha intensidade fóra do común. Dinamizou a chegada do centro de FP, creou a Escola-Obradoiro, a Casa da Cultura, o Conservatorio, preocupouse da restauración do Patrimonio, conseguiu o arranxo do órgano, foi o gran animador das festas cun pensamento moi especial para os cativos... Nos seus catro anos de xestión nunca conseguiu que o conselleiro de Cultura o recibira.

Lembro como cando soubo que eu ía entrevistalo na televisión chamoume para pedirme que non me esquecerá de Noia, no capítulo de peticións, nin dos escritores galegos que non tiñan nin un local para reunións...

El, a quen a súa nai lle dicía: «Ai meu fillo, ti sempre a facer torres no ar», fixo grandes cousas, tanxibles, reais, físicas, pero o máis importante, ensinounos a ser amigos, patriotas, responsables, honrados. Noia, Galicia, Colombia, os desvalidos, perden un loitador.

AVE, españoles que no podrán hacer odios comparaciones entre la inversión del 92 y el subsidio de desempleo. ¿Me sigues? a dicho Nico, para disimular, que «el Gobierno ha tenido que recordarle la oposición pararía que, en realidad, el Gobierno está chuzando todo el mundo, Nico, macho, a la oposición sindicatos y al pueblo, que ha empezado a cosa parecida a la de Perú en las últimas sea, uná gente que se entera del porvenir

porque, claro, si la obsesión por la convergencia con Europa va a desembocar en esto, en una reacción de decretos en cadena que provoquen la divergencia con los españoles, mejor quedaros como estábais, Felipe, macho, quietos hasta ver, no vaya a ser el diablo que por poner una pica en Flandes, los españoles, ya los conoces, acaben poniendo a otro señor en la Moncloa.

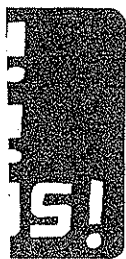
Les estaría bien empleado a «estos chicos», que conste en acta, por olvidar los sabios consejos de nuestros abuelos: con el pan, el pan nuestro de cada día de tantos españoles, no se juega.

Dous talentos desaproveitados

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Refirome ós doutores Francisco Gómez-Ulla e Xosé Pérez Moreiras, oftalmólogos, especialistas en diabetes e retina, e cataratas e órbita-tumores, respectivamente. Son profesores da Facultade de Medicina de Santiago e forman parte do equipo de oftalmoloxía do Hospital Xeral de Galicia. Teñen pacientes a moreas e gran recoñecemento a nivel estatal. Reciben para completa-la súa formación a residentes doutros hospitais españois que durante dous ou tres meses aprenden deles. Nos últimos quince anos escribíronse, no mundo, só catro libros sobre órbita. O único en español é da autoría de Pérez Moreiras, que no próximo mes de maio marcha a Nova Iork ó Manhattan Eye Hospital —centro de referencia para todo USA— para actualizalo con 1.100 novos casos de tumores porque os xaponeses van a traducir ó inglés. Foi reclamado polos mellores centros de Madrid e Barcelona pero nunca quixo abandonar-lo seu país. Francisco Gómez-Ulla, ós seus trinta e oito anos, é recoñecido fóra de Galicia como un dos mellores especialistas en diabetes e retina. Ten publicados tres libros, mesmo con avances en novas técnicas, e ten unha humanidade no seu trato cos pacientes que desborda tódalas previsións.

Pois ben, estes dous doutores só poden operar un día á semana no HXG e por todo equipo teñen un R2 (residente de segundo ano). Están a piques de moderar, en Sevilla, dúas reunións mundiais con relevantes especialistas e aquí non teñen nin equipo nin días para quirófano. E non esquezamos que son dous profesionais de referencia estatal. Teoricamente, nin á dirección do hospital nin á Xunta de Galicia lles interesa «axudalos». ¡E logo queremos que mellore a nosa medicina! Posiblemente tódolos esforzos vansen para ter un programa televisivo chamado «Boa saúde». Non quería rematar sen felicitar ó doutor Sánchez Salorio por estes dous discípulos que prestixian, non só ó centro onde traballan, senón a Galicia. Pero xa se sabe que ninguén é profeta na súa terra... e así nos vai.

K.M. 1992

ras Fraga en la Fundación Cánovas y en la calle Ferraz diseñan «proyectos para con la intención de seguir manteniendo a la adada y bien atada, «Foro», ¡tantos mo le están haciendo falta a este país para el discreto encanto de la democracia!, di- telaraña humano-informática, liberal- al, insumisa en las formas, pero solidaria dos, para intentar mantener a la sociedad bien abierta a la intemperie de ese firma- davía inalcanzable al que llamamos liber-

blicos, en sus coches oficiales, que atraviesan las avenidas de nuestras conciencias prometiendo «manás» y dejando sólo estéril confetti de papel.

Ya sé que esto parece la crónica de un fracaso anunciado, como aquello otro de Roca, como ese sueño de Adolfo que hemos tirado con nocturnidad y alevosía por la borda en nuestra singladura por la historia. Pero, haced, si podéis, un hueco en esta desenfrenada carrera hacia ninguna parte, y decidid si quereis construir una sociedad mediocerrada o una sociedad medioabierta. Esa es la cuestión.

Nao senlleira

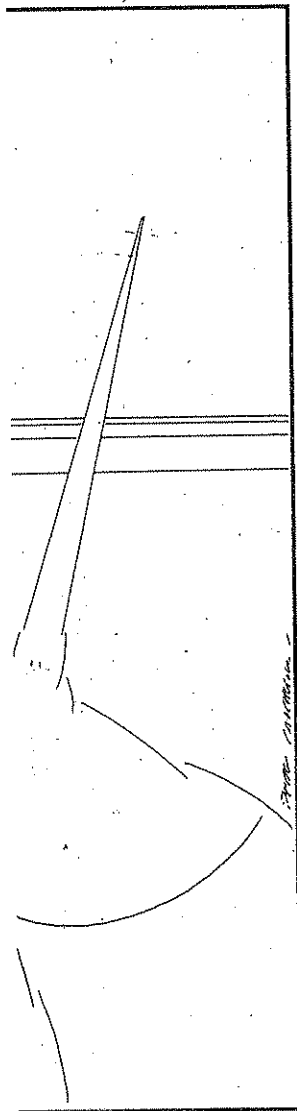
Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

«¡Quen dera ser nao senlleira! / Sen fito-estrela nin porto- / Ser eu a propia ribeira! / ¡Quen dera...!» Así remataba Fermín Bouza-Brey, en 1932, un dos poemas do seu importante libro, que leva o título deste artigo e co que se deu a coñecer como poeta. En Bouza Brey está o influxo dos cancioneros medievais. Como escribiu Fernández del Riego, o primitivo sentido lírico deses cancioneros que fora a nota típica dunha arte poética, florida e refinada dos nosos trobeiros, resucita con xeitos novos na obra do poeta ponteareán.

En Nao Senlleira realiza unha poesía exemplarmente galega, sen influxo alleo, fundada na tradición medieval e nas fontes populares. Bouza, para moitos especialistas, un dos máis importantes poetas galegos modernos non ten aínda a súa obra estudiada en profundidade e coa amplitude que lle corresponde. Manuel María ten escrito que Bouza-Brey é, con Amado Carballo e con Manuel Antonio, un gran renovador da poesía galega do século XX. A obra de Bouza é dunha gran novidade. A súa poesía comeza e remata nel mesmo. Ribeira e mar fondo. Un mar humano, riquísimo, con toda a dor e, principalmente, con toda a ledicia de ser home. Ricardo Carvalho Calero ten afirmado que a súa importante contribución erudita ó coñecemento de Galicia non pode escurece-la súa obra poética, de rica e traballada factura artesanal.

Bouza-Brey preocupado pola investigación histórica, arqueolóxica, etnográfica e lingüística, deixou un labor poético de gran valor. Léndoos estes días, lembrei á amiga Paloma Acuña —foi directora do Museo das Peregrinacións— cando nunha recente viaxe a Compostela —vive en Madrid— coa filla do pianista Weisseberg, que actuaba no Auditorio, confesoume que cando ten nostalxia, morriña, de Galicia, necesita ler «Nao Senlleira».

Creo que é o regalo máis fermoso que pode recibir un poeta. Senti-la terra, o mar, a patria, coa lectura dos seus versos.

exactamente lo mismo, però cruéntamente, impedir practicamente todo lo contrario: que nvierta un monte olvidado en un campo de rovidable.

tro, mis amigos de allende, no saben/no con-
i, como si en vez de estar en un rincón de la ci-
ción se encontrasen talmente en un rincón
do de Africa, con todos mis respetos para el
viente negro, y antes de que un servidor pueda
una explicación que no haga aflorar los co-
a mis mejillas galaicas, están anulando ya la

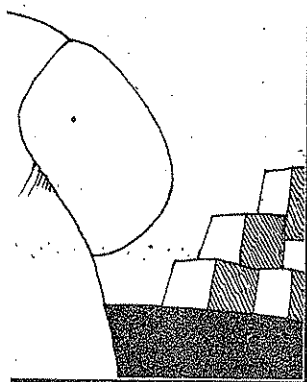
Creo, como una oración, que sólo hay dos cami-
nos para evitar los abusos de poder en nombre de la
legalidad: los tribunales y las urnas. Que este es un
país libre, con libertad de expresión, pero sólo para
los argumentos verbales y nunca para los insultos y
los garrotazos. Que hay demasiados alcaldes abu-
sando del bastón, demasiado pueblo abusando de
la lengua y el garrote y demasiado gobernador civil
lavándose las manos, ay, como Pilatos. ¡Basta ya!
Este es un país con elecciones, con tribunales y con
fuerzas de seguridad.

Hospital Xeral de Galicia

Por TAREIXA NAVA ZA GONZÁLEZ

Acabo de «vivir» nel case unhá semana e teño que facer unha declara-
ción pública, de gratitude, polo trato que a todo doente se lle dispensa e
pola gran profesionalidade do persoal: celadores, admisión, auxiliares,
ATS, encargadas de planta, médicos... Hai pouco, o Laboratorio Cen-
tral recibía o recoñecemento dos laboratorios ingleses «Welcome Diag-
nostic», polos controles de calidade externa mensuais, efectuados ó lon-
go do último ano. Entre case 1.600 participantes de Europa, Canadá e
USA, e despois de doce avaliacións, o Hospital Xeral de Galicia conse-
guiu o primeiro posto e xa era a segunda vez que isto acontecía. Valo-
rouse a súa precisión, exactitude e fiabilidade. E agora, da man do dou-
tor Rodríguez Segade, está a piques de comezar a funciona-lo «Espec-
tro de masas», único nas súas características no Estado español. Axu-
dará a ter unhas condicións de traballo óptimas, xa que vai proporci-
onar técnicas de referencia definitivas. Mesmo valería para a «Unidade
de dolor». Podería seguir a falar doutros departamentos, pero este es-
pacio é máis ben pequeno... Non podo deixar de lembra-la faciana ne-
gativa. Se o HXG funciona e non chega a ser, moitas veces, un caos é
pola gran profesionalidade dos seus traballadores, pola súa cualifica-
ción e pola calidade das prestacións; pero a sanidade non pode funcio-
nar, só, con voluntariedade, non basta con parchear, con «dar imaxe»
nos medios de comunicación. Haberá que planifica-lo traballo para fa-
cer rendibles os recursos, pero esa planificación terá que ir parella ó au-
mento de infraestruturas. Seguimos a ter un hospital provincial —de-
pendente da Deputación da Coruña— preparado para 450 camas, que
o PSOE se nega a traspasar, e tamén a poñelo a pleno aproveitamento
—está ó 50% de rendemento—. Se a Deputación cambiara de actitude
aliviaría, en moito, a masificación do HXG. De nada valen «peonadas»
para que se opere máis, se non temos infraestructura para que os enfer-
mos estean nunhas mínimas condicións. Un país onde a sanidade e a
educación funcionen, pode dicirse que vai por bo camiño.

SÓ ESTA
IA XENTE
POLI TIRA

...liás y en los cafelitos de las once. Unos en nombre de un Estado de las autonomías y otros en el de un viejo Estado heredado de los Reyes Católicos, nos hemos declarado mutuamente la guerra, mirados, y, otra vez, siempre, volvemos a servir de «conejillos de Indias» a una vieja zorra llamada Europa, ya la conoces, que por el rabillo del ojo observa el pulso entre los centralistas y los descentralizadores, entre Madrid y sus «botafumeiros» y Pujol, Arzallus y Fraga, que son una especie de nuevos «comuneros», otro Bravo, otro Padilla y otro

...nosotros jugamos España, que España vamos a dejarle a nuestros nietos, sino Europa, qué tipo de Europa unida vamos a dejarle a las próximas generaciones. No está en juego la dichosa unidad de España, sino qué nuevo tipo de unidad de España hay que construir para que deje de haber españoles de primera y españoles de segunda en la confección de los Presupuestos Generales del Estado. Txiki, y Fraga, y Pujol, y Eguiagaray, y tú y yo, director, no somos más que «conejillos de Indias» para esos señores que están construyendo el nuevo puzzle de Europa.

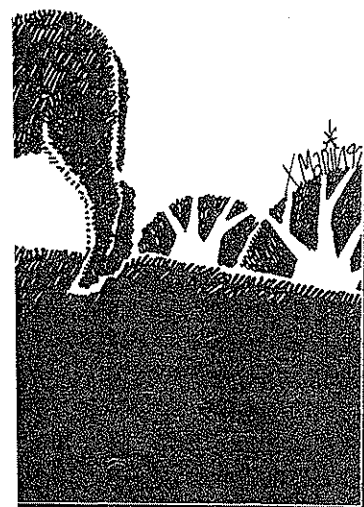
Suerolandia, edición especial

Por TAREIXA NÁVAZA GONZÁLEZ

Hai anos unha muller animosa e xenerosa, chamada Ruth Gómez, mestra, atopou o apoio e colaboración do doutor Peña Guitián para poñer en marcha no Hospital Xeral de Galicia unha escola á que puideran asistir os cativos que, polas súas doenzas, tiveran que permanecer meses no centro sanitario. Ruth chamou a tódalas portas e foi conseguindo cousas. A ilusión e o esforzo xa os poñía ela abondo. Non había circo, artista, que pasara por Compostela que non fora actuar á escola para os nenos. Ela creou unha especie de paraíso infantil, que fixo que os nenos se esqueceran dos seus males e da súa situación.

Máis de doce mil pequenos atoparon alí distracción, amor, ensino, gratificación, fronte ás pequenas e grandes traxedias de cada un. Lembro aquel primeiro festival que Ruth organizou, no Pavillón do Sar, a beneficio da escola, que tiveran a honra de presentar e que durou case cinco horas, porque foron moitos os artistas galegos e de fóra que quixeron estar presentes. A escola, que desde hai pouco leva o nome do Nobel Camilo Xosé Cela, escritor que ten amosado a súa xenerosidade cos cativos do hospital, acaba de recibir un dos premios da Consellería de Sanidade. E Xosé Luís Bernal, autor desa personaxe tan retranqueira, popular, crítica chamada Farruco, tamén tivo o seu premio de parte dos rapaces do HXG. Cando souberon que estaba ingresado no mesmo enviáronlle unha revista confeccionada por eles titulada «Suerolandia: Edición especial» dedicada a Farruco. Son 37 páxinas con debuxos, poemas, chistes, pasatempos, sopa de letras, retratos... e moito amor. Nunha das historias —en seis viñetas— di «Farruco é feliz facendo feliz a todo o mundo». Noutra páxina os nenos dan a súa visión, cáustica e chea de humor do hospital, eu diría que chegan ó humor negro. Aurelia, Olalla, Beatriz, Santiago, Isaac, Alberte, Xacobe... son algunhas das sinaturas desta revista. Gracias Ruth por ese labor que fai máis ledos a tantos nenos que sofren. Proporcionaslles unha vida máis humana. ¡Non decaías!

5!

tro del que tiené conocimiento el mundo, adede gallego impondría el alemán como lengua atoria, je, aprovechando que el Pisuerga pasa alladolid y don Manuel pasó por la ARE. nis escasas luces, introduciendo esas tres ino-vas cláusulas en la nueva Ley Electoral de ia, no es que «estos chicos» populares se ase- el poder por las siglas de las siglas, es que se iran el coche oficial, la secretaria y el satai, bonito, oye, aprietas un botón y se escucha la

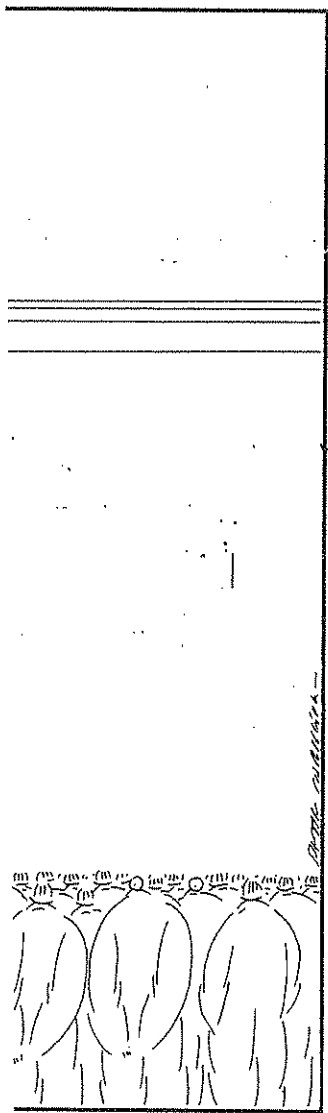
mao. x epe Cainu, el manager general del Parti- do Popular de Galicia, ya ves, se ha apuntado como loco a la estrategia más segura, al «cerrojo» político más descarado jamás planteado, conven- cido de que más vale mayoría en mano, al precio que sea, que sueños democráticos volando. Bueno, allá él.

Yo lo que te digo es que no sólo de cifras, de vic- torias, de cosechas indiscriminadas de votos viven los partidos políticos. De vez en cuando hacen falta ideólogos.

Ecopacifismo y educación ambiental

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Os conflictos, as guerras, a fame, a pobreza, a opresión das minorías, a negación da democracia e das liberdades dos pobos e do individuo, a liquidación progresiva da natureza... son problemas que xera, sobre todo, a sociedade consumista o tecnolóxica actual. O estrago no medio ambiente repercute sobra a nosa calidade de vida e sobra a nosa saúde. Esta cadea ecopacifista é o fío conductor da Unidade didáctica, n.º 7, do Seminario Permanente de Educación para a Paz que coordina Moisés Lozano Paz. Os valores de tolerancia, solidariedade, cooperación, deben substituír ós de expansión, competición e dominación, primando a calidade sobre a cantidade. Sabemos que os EE UU, con só o 6% da poboación mundial, consume un 40% do total do papel, un 36% de combustible de fósiles e un 25% de aceiro, mentres que produce o 70% dos lixos sólidos do mundo. Entre Europa e USA, cun 16% da poboación mundial, devoran o 80% dos recursos do planeta limitados o irrecuperables. En Galicia detéctanse graves problemas de contaminación. Os axentes contaminantes son: as augas e sólidos residuais, as emisións gaseosas e o impacto ecolóxico do modelo forestal. Un dos posicionamentos alternativos sería aquel que contemplase a educación ambiental. En Suecia ésta ocupa o 20% dos contidos curriculares. Debe ser unha materia interdisciplinar que prepare ós nenos/as para unha forma de conciencia dos problemas que afecten ó noso entorno, coa esperanza de que na súa adultez velen por unha natureza mellor coidada. Que saiban os cativos que se deteriora a natureza pola mesma razón que se destrúe e explota ós seres humanos: para extraer uns beneficios e máis cuantiosos posibles e no menor tempo. E nesta tarefa de educación integral está Moisés Lozano, profesor de filosofía no Instituto Xelmírez II de Compostela, que xa hai tempo deixou de «teorizar» para reflexionar, con outros compañeiros, e levar á practica, na vida diaria, na escola, cos amigos, nas súas «circunstancias», no senso filosófico, para lograr un maior respecto, harmonía e equilibrio.

secretos.
'o no sé, la verdad, si a Manuel Fraga, en estos
mentos en que los vientos le soplan propicios en
aña, le conviene asomar su cabeza laureada
encima de los Pirineos y arriesgarse a ser
-pam-pum de los sagaces chicos de la prensa
ihí arriba, ya les conoces, que donde ponen el
ponen el dossier y acaban cazando las «piezas»
leno vuelo.
'orque, claro, una cosa es aquel «euroFraga»
Estrasburgo, que hacía horas extras en el Par-

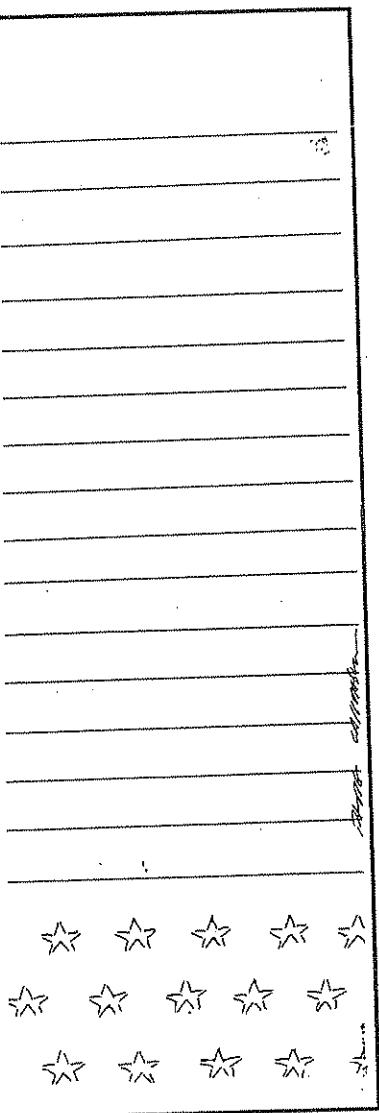
raciones de esas que nacen entrar en erupción en
volcán de Villalba, y le pueden amargar el fin de si-
glo.

Con razón en Raxoi se han pasado días desho-
jando la margarita de la ARE. Para disimular,
unos te decían que el presidente dudaba por si po-
día herir la susceptibilidad de Aznar, y otros, je,
idem, pero apelando a la susceptibilidad de Pujol.
Ninguna de las gargantas profundas de palacio
dijo toda la verdad y nada más que la verdad: en
realidad preocupa la susceptibilidad de Europa.

¿Que celebramos?

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

O científico francés Jacques Cousteau declarou en México que a che-
gada de Colón a América foi o peor desastre ecolóxico sufrido pola hu-
manidade. Colón, engadiu, levou a crueldade e o salvaxismo do mundo
occidental. Decenas de mozos europeos e españois, contrarios á cele-
bración do V Centenario foron reprimidos polas forzas de seguridade,
en Sevilla, o día da inauguración da Expo. ¿Que celebramos: cinco sécu-
los de dominación, explotación, destrucción, de conquista, de acumula-
ción do capital, ou cinco séculos de resistencia indíxena, negra e popu-
lar en América Latina? Non é, só, unha discusión histórica, como sinala
Michel Löwy —director de Investigacións do CNRS de París— senón
unha polémica nas igrexas, nos sindicatos, nas comunidades de base de
América Latina—AL—. Lexítima—la celebración do V Centenario é le-
xítima—los latifundios, o poder da oligarquía —continuadora dos con-
quistadores—, a débeda externa. A Teoloxía da Liberación toma posi-
ción arredor desta celebración e xa no ano 1986, en Quito, na reunión
ecuménica da pastoral das comunidades indíxenas manifesta: «Rexeite-
mos totalmente esas celebracións triunfalistas. Houbo unha invasión,
exterminación, usurpación de terras, desintegración das organizacións
autóctonas...». En 1987, en México, retoman o tema e manifiestan: non
podemos celebrar unha ignominia, a morte dos nosos pobos, danzar
baixo a botá dos nosos opresores, cantar aleluias nas misas se foron
destruídas as nosas culturas... Bispos, relixiosos, comunidades de base
de AL, pero en especial, de Brasil, Perú, México e América Central tra-
ballan para conseguir que os pobres sexan vistos como suxeitos da súa
propia historia, que se autoliberen. Celebran unha xuntanza en 1989
—Comisión da Historia da Igrexa de AL— e declaran que o que habe-
ría que celebrar é as revoltas indíxenas. «Debemos pedir perdón a Deus
e ás vítimas polas nosas complicitades coma individuos e coma igre-
xas». En 1492 en troques de «descubrir», «encubrimos» culturas, po-
bos, lingua... ¿Cantos, con seriedade, están a estudar ós vencidos?

ya los cimientos...
la carcoma, ¿comprendes? Los cimientos
e la nueva derecha española, en cambio, es-
criva a la intemperie, sometiéndose día a día
il test de los «mirones de obra» genuina-
españoles.
a, una cosa es que Felipe, el gran fajador de
ica española de este siglo, dé la cara por un
de, por un Guerra, por un Mariano Rubio,
ándose a que le den algún que otro gancho
echa de aquellos que encajaba Paulino Uz-
sin un solo pestaño, y otra que la dé Aznar,
mandíbula es todavía de cristal, por un Hor-

Es todo, ya te digo, como si naciese
España el mayo francés con 24 años de demora y la
gente, los jóvenes, los españoles en general, en vez
de salir a las calles gritando ¡La imaginación al
poder!, nos quedásemos en nuestras casas susu-
rando prácticamente en masa: ¡La ética al poder!
Por eso te digo que sobre esa Peña, la de ese toca-
yo de Burgos llamado José María, no debería in-
tentar levantar su iglesia el genuino José María
Aznar, que bastantes problemas tiene ya para in-
tentar subir a los altares de la Moncloa, ay, en ese
largo y tortuoso proceso de beatificación electoral.

Arquitecto en Xapón

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Unha congratúlase cando os amigos son recoñecidos pola súa profesionalidade. Iso estálle a pasar —en realidade hai anos que acontece— ó arquitecto pontevedrés César Portela. Venezuela e Xapón contan con el para importantes proxectos. En Cidade Bolívar —Venezuela— aprobaron os seus deseños para a construción da Escola de Belas Artes e maila praza que a arrodea, que se vai converter nun maravilloso mirador da cidade sobre o río Orinoco, coa vantaxe de que está situada no casco antigo, o que vai beneficiar ós estudantes de Belas Artes, que van ter unha escola chea de patios, con vexetación autóctona, e obradoiros.

A Xapón xa viaxou catro veces Portela para ter xuntanzas cos políticos do Goberno central, dos concellos onde está a traballar e da correspondente prefectura. Foi elixido para construír unha ponte en Shinminato e un teatro e un museo de montaña en Toga-Mura, dúas vilas situadas á beira do Mar do Xapón. Estes dous proxectos foron elixidos por unanimidade, e é a consultora do máis prestixioso arquitecto xaponés, Arata Isozaki, quen dirixe as obras. César Portela compaxina estes traballos coa súa cátedra da Escola de Arquitectura da Coruña, cos estudos pilotos sobre a Ribeira Sacra do Miño e do Sil para desenvolver a zona conservando a paisaxe, e mailo paseo marítimo na beira do Úlla en Catoira. César, cofundador do Colexio de Arquitectos de Galicia, do Museo do Pobo Galego, das revistas Teima e Vagalume, foi seleccionado para o deseño do Pavillón de España na Expo e foi o único arquitecto español finalista para un proxecto, España, Francia, Italia, da exposición da paisaxe mediterránea. El, que xa obtivera o Premio Nacional de Urbanismo polo plan de protección do Pazo de Oca e maila Medalla de Ouro do Consello de Europa polo labor feito no Concello de Brión, é recoñecido polos especialistas por unha obra de gran riqueza e calidade espacial, pola síntese de racionalidade e sensibilidade, pola mestura de tradición e modernidade... Os seus éxitos en Venezuela e Xapón son éxitos para Galicia e para os seus amigos.

PELO?

...quieren castigar al Gobierno juzgando la sociedad». Está claro que la obsesión de los poderes fácticos, salvo alguna Iglesia, es convertir los sindicatos en los malos de la película.

Bueno, muy bien: ¿Pero qué es la huelga? A mis casas luces, el 28-M vamos a contemplar la punta de un iceberg que lleva años a la deriva por las aguas turbulentas de la sociedad española. Ferne quiere reducirlo todo a la mínima expresión el decretazo y Cuevas se ha puesto las orejeras empresariales y lo mide todo en términos de pérdidas, pero algo, bajo la huelga, amenaza al PSOE y

roexcecentes» de teche a cambio de entrar por la puerta de servicio.

La huelga, insisto, es la punta del iceberg de un cabreo sordo de los españoles, míralos, que empiezan a pensar que Europa podría no ser nada sin España, Portugal o Grecia, las tres cenicientas de un hermoso cuento cuyo final feliz debería depender de la cohesión, la solidaridad y el respeto. En esa huelga, que sólo es un «puñetazo», un desahogo por tanta «eurodignidad» perdida en Bruselas, se echa de menos la comprensión de los empresarios, ciudadanos, al fin y al cabo, y españoles todos...

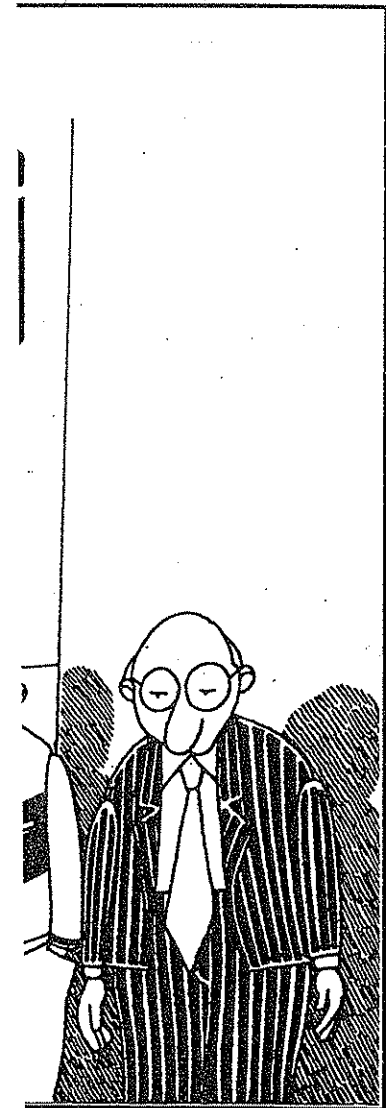
Na conquista da liberdade de expresión

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Desde a óptica literaria ninguén discutiría o dereito de expresión, pero a súa conquista coñeceu unha longa noite, a mediados do século pasado, por parte das mulleres. Marina Mayoral, amiga e colaboradora destas páxinas, fixo un traballo sobre os esforzos das escritoras románticas pola conquista da liberdade de expresión. Aínda que había no XIX *raras avis*, casos excepcionais, potenciados pola nobreza e o claustro, as mulleres escritoras eran unha cousa rara. Mesmo a Larra, liberal no terreo da política, a sociedade da súa época pésalle e opina que a literatura envelena ás rapazas, sendo o matrimonio o mellor para elas. Nas escolas tiñan que ensinar ás mulleres os labores domésticas, costura e despois a ler e escribir. Os libros eran perigosos porque podían levar ás mulleres ós prostíbulos.

Pilar Sinues, autora de «Margarita», declaración de amor ó home, recibía ás visitas «bordando» para despistar e non sentar mal precedente. As mulleres facían poesías sobre flores, paxaros, ata que chega Rosalía de Castro e fala de soidade, de paixón, do sentimento da vida... Foi das máis rompedoras e atrevidas. Houbo homes que apoiaron ás mulleres escritoras, pero non deixaron de se-los mentores. Non se lles facía crítica literaria porque non as consideraban. De Carolina Coronado dicían que era un erro da natureza porque tiña alma de home en corpo de muller. Teodoro Llorente, cando lle fai un limiar a Gertrudis Gómez de Avellaneda, di: «Nunca fun partidario da muller que escribe». Escribir era para as mulleres perigoso. María Dolores Cabrera, das menos coñecidas, sinala: «O home non perdoo o talento na muller». O dereito a expresármonos sempre supuxo un duro esforzo. Moitos lectores pensarán que a conquista da que falo no título deste artigo é un dereito xa conseguido; outros estarán a matinar que aínda hai moito que facer, e un grupo de bandullos agradecidos, sempre de acordo coas farangullas que concede o poder, dirán que é mellor non abanealo.

¡Nunca se escribe e se fala a gusto de todos!

ender como un hombre, siguiendo la tradición
uinamente cordobesa desde Boabdil el chico.
Sólo Pedro Duque, el astronauta español que
gió del frío, volará alto, ¡aúpa, Pedro!, y con-
iplará desde ahí arriba, en otro hermoso aco-
miento Apolo-Soyuz entre la NASA y la ESA,
bajitos que nos habremos quedado sus compa-
ntas aquí abajo, ¡oh, los españoles!, tras nuestro
plamiento con Europa. Porque lo de Ma-
richt, no nos engañemos, no es una convergen-

su mano a ésta tribu de seres morenos, bajitos y ca-
breados que habita al sur de los Pirineos.

Ese es también el drama del 28 de mayo, oye:
que sólo vamos a contemplar el cabreo de los tra-
bajadores por el precio en subsidios de paro que
pagan por el dichoso acuerdo de Maastricht. El
resto de los españoles, en cambio, vamos a hacer
el papel de espectadores, o sea, el de siempre, con-
vencidos de que, en la boda, je, solo vamos a hacer
de testigos.

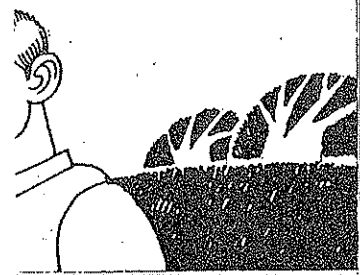
Sexa feliz sendo fermosa

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

O 75% dos bens de consumo son mercados polas amas de casa, a quen a publicidade lles fai crer que son mulleres liberadas gracias ás máquinas, á modernización tecnolóxica da casa. Para que se manteña, economicamente, a moderna sociedade de consumo é imprescindible que permaneza sen cambios o rol tradicional da muller. Ela convértese, en troques, en obxecto e protagonista. Segue o seu papel de femia que ten que atraer ó macho —productos de estética e beleza— e no de esposa e nai —productos de limpeza do fogar e electrodomésticos—. Gracias á publicidade tódalas mulleres podemos ser fermosas á vez que perfectas amas de casa. O consumismo aliénanos de tal xeito que chegamos a crer que podemos satisfacer a nosa ilimitada capacidade de desexo.

Monserrat Roig ten escrito que desde nenas somos introducidas nunha competencia erótica para que nos adaptemos axiña á nosa función de obxecto sexual. Nace «a muller ideal», que non é máis ca un arquetipo feminino creado polas multinacionais dos produtos de beleza. «Sexa feliz sendo fermosa», din os anuncios, igualando beleza a felicidade. Sentimentos como a soidade, o temor a avellentar, o non ser abondo amada, son manipulados pola publicidade aumentando a traxedia persoal. A muller como obxecto de consumo aparece na pornografía e esta non deixa de ser un reflexo da visión masculina perante o sexo. A pornografía non axuda a que as mulleres acepten e amen máis o seu corpo, mais ben aumenta os seus complexos con respecto ó seu físico. Nace a anguria. O feminismo revaloriza o mundo da sensualidade en toda a súa riqueza, porque é, en realidade, transformadora nas relacións entre o home e maila muller, á par que loita por integrar na personalidade tanto o sexo coma a afectividade e a razón. En Copenhague, no ano 80, na Conferencia Mundial das Nacións Unidas para a Muller salientouse que os estereotipos masculinos e femininos, así como a inferioridade da muller, na familia e na sociedade, crean condicións propias para a violencia contra a muller.

AMÉN
DAS
INTE-
ADASP?

ir por peñeras en las próximas urnas, aviaban exigiendo que se abriesen las puertas oder abandonar la nave en caso de apuro. que es un «paro» capaz de derribar a un go y no esa espada de Damocles que han pues-indicatos sobre la cabeza de Solchaga. Por-aro, este paro, el del tren de más veloci-Europa, ¡qué risa, madre!, no es una rabieta

tas urnas. Dicen que Felipe se ha pasado el fin de semana lamentándose, oye: ¡Si por lo menos hubiese ido Luis Yáñez! Desde luego habría sido una explicación que entendería esta tribu de seres bajitos, morenos y supersticiosos a los que llaman españoles. Ahora, también te digo una cosa que debería servir de consuelo al presidente: por lo menos no iba la familia real. Eso sí, je, por los pelos...

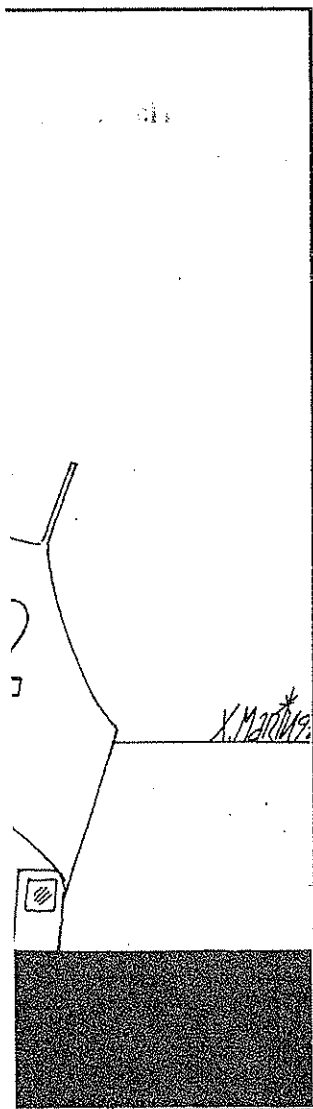
Muller e publicidade

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

A publicidade segue a recoller unha visión sexista das mulleres e dos papeis que se lles ten asignado tradicionalmente. Aínda que nos últimos anos algunhas empresas publicitarias modificaron as súas mensaxes, prevalece a consideración da muller como obxecto sobre o de persoa, utilizando o seu corpo como reclamo, á vez que se incide na súa dependencia do home e se lle asignan, en exclusiva, traballos relacionados coa vida doméstica e o coidado das persoas. Loitamos, desde as organizacións de mulleres, para que esas imaxes non sexan discriminatorias, para eliminar os estereotipos sexistas e calquera utilización vexatoria do corpo da muller.

En Compostela e da man de Clotilde Rodríguez Martul, concelleira da Muller, e ata o día 5 de maio, pódese contemplar a exposición «A muller na publicidade» que organizou o Instituto da Muller e que xa estivo exposta na Coruña. Consta de 70 páneis nos que se pode comprobar como para a publicidade o home é a forza, a eficacia, a capacidade de dirección mentres que a muller segue a ser a beleza, a seducción, que fai desexable todo tipo de produtos. Eles son suxeitos da aventura e elas unha ocasión de aventura e evasión para eles. Para as mulleres, o ascenso profesional parece depender máis da beleza ca do traballo. Cando os homes aparecen en grupo, as súas relacións son de camaradería e bos sentimentos. Cando se establece algunha relación entre mulleres é case sempre de envexa e rivalidade. A muller, que non renuncia a ser apreciada e querida, debe coidar tódolos aspectos da súa aparencia.

O rol da muller adulta vese tamén reflectido nas «nenas» e, só as mozas gozan de liberdade, autonomía e de relacións igualitarias cos rapaces, aínda que poden ser tratadas coma «unha cousa». A reconciliación coa nosa propia diferencialidade —como ten escrito Celia Amorós— é absolutamente necesaria na medida en que ningunha loita é posible nin nada podería ser construído desde a propia desvalorización, desde a depresión, produto de interiorizar a opresión do outro.

memoria, Ruiz Mateos, es que no da un
tazo sin hilo, macho. Como además llevaba
ablado con los cielos, da la sensación de
ha aprendido el truco de estar en todas par-
ea, como Dios, y se le aparece a Boyer en el
to más inesperado, uuuuuuh, como si fuese
te una de las caras de Bélmez. Yo porque no
yer, al que por un lado le ha tocado la china
el, de acuerdo, pero por otro le ha tocado la
ese Ruizeñor, si no habría pedido ya hora
siquiatra, me habría tumbado en el diván, y
to el discípulo de Freud me dijese: ¡A ver,

na dejado la moncloa a los sindicatos, oye: nacer
una machada el 28-M. Disfrazar a cientos de mi-
les de trabajadores de «supermanes» para intentar
que el sistema regrese al «buen camino».

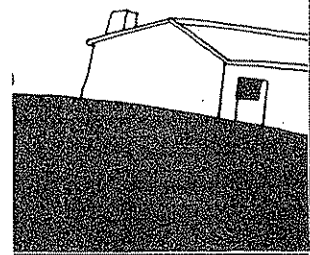
Yo porque no soy Dorado, el sucedáneo de Julio
Feo que habita en la Moncloa, si no le avisaba a
Felipe que el único antídoto contra los «superma-
nes», jeh, Felipe!, ¿me oyes, Felipe?, no son pata-
das en las puertas, leyes de huelga y leña al mono
contribuyente, sino democracia limpia, fija y es-
plendorosa. Como si fuese una palabra más de la
Real Academia.

Reforma educativa ¿para cando?

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Nun debate ó que asistín, tratouse o tema da xornada única que pode
enfrentar a país, profesores e sindicatos. Participaron representantes de
CC OO, UGT e CIGA e mailos pedagogos Andrés Suárez e Lourdes
Taboada, membros do equipo de investigación responsable da «avalia-
ción da xornada única en Galicia» encargada pola Consellería de Edu-
cación, que custou case dezaoito millóns de pesetas e na que se empre-
garon tres anos. Publicada, hai xa dous meses, a consellería parece non
ter interese en dala a coñecer. Hoxe en Galicia so hai oitenta centros
—3,5%— que teñan adoptado a xornada única. Os sindicatos amosá-
ronse favorables á mesma, sempre e cando se cumpran determinados
requisitos, cando non sexa unha puntilla para a escola pública. As acti-
vidades da tarde deben ser gratuítas e igualitarias. Non se poden supri-
mi-los servicios de comedores e autobuses. Non se poden aplicar crite-
rios economicistas que producirían discriminacións sangrantes. Merce-
des Núñez, de UGT, falou de solidariedade e insistiu na situación desfa-
vorable dos rapaces do rural. Para Víctor Gesto (CC OO), a consellería
está a introducir dun xeito obscurantista, sen rigor, a xornada única. O
seu obxectivo, dixo, é aforrar con claras tentacións privatizadoras. Ma-
nuel Dios, da CIG, sinalou que a Xunta debería pronunciarse política-
mente no Parlamento. A Administración educativa, engadiu, é a que
debería sufraga-las actividades, xa que os colexios públicos teñen que
ser competitivos. O anterior goberno tripartito aprobou un plan para
formación continuada do profesorado para un período de seis anos por
doce mil millóns de pesetas. Coa chegada do actual Goberno o progra-
ma quedou aparcado e só se está a dedicar o 20% do presuposto inicial.
Manolo Dios sinalou que esta é só unha pequena mostra da política de
«aforro» do Goberno galego. A primeira riqueza dun país é a educa-
ción e o noso está necesitado dunha reforma educativa que atenda a
nosa realidade social; pero parece que hoxe a Consellería de Educación
é paralizante e pantasma.

RE DO
SANTO

Fidel por mi tierra, cuando en realidad este se-
y Manuel Fraga, y los colaboradores del viejo
de Villalba, deberían preparar a mi pueblo y a
gente, ¡oh, los gallegos!, para digerir el próximo
de Fidel a Galicia. No se enteran, caray, que
uestión no es cuánto le apetece al comandante
r la tierra de sus antepasados, sino lo poquito
puede apetecerle a los hijos de muchos de nues-
s antepasados que el comandante pise nuestra
ra. Que el problema no es lo a gusto que se pue-
sentir el señor Castro recorriendo mi hermosa
egra Sombra», sino cuánta mala sombra puede

castrar, je, «a ellos les han castrado», «a nosotros
no han castrado», centenares de haciendas, miles
de esperanzas, millones de sueños...

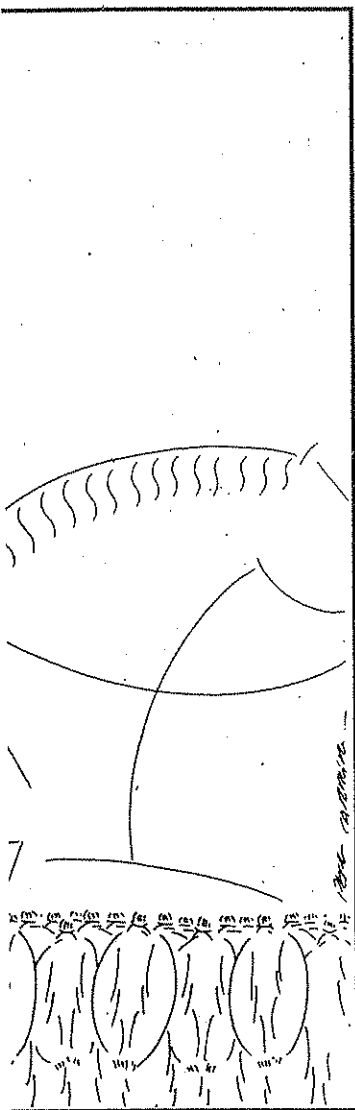
Ideologías aparte, no jorobemos, Fidel podría
haber sido para muchos chiquillos de Galicia lo que
el duque de Alba ha sido durante siglos para miles
de chiquillos belgas: el coco al que podrían haber
recurrido muchas madres cuando el niño se negaba
a tomar su taza de caldo gallego. Ha venido el
«two» cubano, y un servidor ha querido mostrarle
una postal de la Galicia real. La otra, la oficial, ya
se la habrá enseñado Manuel Fraga.

Guatemala: A violencia permanente

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Guatemala vive baixo o terror das bombas e dos asasinatos por moti-
vos políticos. Fálase da posibilidade dun golpe de Estado favorecido
por unha pésima situación económica. Hai corrupción xeralizada. Na
actualidade só o trece por cento da poboación ten acceso a unhas pres-
tacións sociais mínimas. A violencia foi e segue a ser unha transpiración
natural, en palabras de Eduardo Galeano. En 1933 o presidente Ubico
fusilou a un cento de dirixentes e militarizou ós empregados de Correos,
ós nenos das escolas o mesmo á Orquesta Sinfónica. En 1952 o Gober-
no Arbenz aprobou a reforma agraria, beneficiando a cen mil familias,
aínda que só afectaba as terras improductivas e pagaba indemniza-
cións, en bonos, ós propietarios expropiados. Entón unha campaña in-
ternacional desencadenouse contra Guatemala. «Tivemos que nos des-
facer dun goberno comunista que asumira o poder», diría nove anos
máis tarde Eisenhower. A caída de Arbenz marcou os momentos máis
negros da súa historia, incluíndo o período de Méndez Montenegro,
1966-1970, que proporcionou á dictadura o decorado dun réxime de-
mocrático. Prometera unha reforma agraria e limitouse a asina-la au-
torización para que os terratenentes portaran armas e as usaran, amais
de crear corpos represivos.

No ano 67 grupos terroristas de dereita asasinaron a máis de dous mil
oitocentos dirixentes. Dos pozos emerxían homes en vez de auga. O pa-
dre Blase Bonpano, expulsado de Guatemala, denunciaba no Washing-
ton Post: «Das setenta mil persoas que cada ano morren en Guatemala,
trinta mil son nenos». A taxa de mortalidade infantil é corenta veces
máis alta ca dos EE UU. Na actualidade o presidente Serrano Elías non
pode —aínda que o intenta— loitar contra toda unha maquinaria san-
guinaria e corrupta. Guatemala necesita con urxencia saír de baixo da
bota militar que a asoballa e tiraniza desde décadas. Necesita aprender
a convivir, a facer compatibles os intereses do pobo e da oligarquía.
¿Deixarana?

de Madrid y del Mediterráneo se pierde en sus Ex-
pos, visita sus teatros, se da una vueltecilla por sus
illas olímpicas y disimula descaradamente sil-
vando un blues con los ojos clavados en el cielo.

Sobre todo lo de la energía eléctrica, es que es un
precedente que ya te hace temblar, si has nacido a
rillas del Atlántico, claro, en cuanto te hablan de
n Plan Hidrológico Nacional, ¡el Señor nos coja
onfesados!, que es como llaman esos señores del
obierno a lo que los tenderos llamaban antes la
ubidita de acoplamiento al índice de coste de la

enería que, su sounu uuuu, la souaariaaa oficial de
este país, está sometida a la ley del embudo.

Bueno, pues ahora con el agua, con el «síndrome
de sequía» que se ha instalado en la Moncloa, iros
preparando. Hacedos ya desde ahora de tripas el
corazón, y aceptad con resignación cristiana el
axioma de la solidaridad española que se nos echa
de nuevo encima: que los gallegos produzcamos
más agua que nadie, ¡ey carballeiral!, pero que no
se nos ocurra solicitar la gracia de pagar una tarifa
más baja que ninguno. Si es lo que yo digo, oye:
siempre nos tendrán con el agua al cuello.

O Vaticano e mailas mulleres

Por TAREIXA NAVAZA GONZÁLEZ

Un informe da ONU sinala que a contribución da muller á sociedade segue a ser un factor «ignorado e invisible». O actual inquilino do Vaticano acaba de confirmalo seu ancestral antifeminismo, ó recoñecer perante o primado anglicano Carey, a súa negativa ó acceso da muller ó ministerio sacerdotal. Para o teólogo Hans Küng este Papa é o Papa do Opus. Coa recente beatificación, moitas mulleres falaron. Carmen Tapia, ex-dirixente, ex-secretaria de Escrivá, manifestou que a Obra converte en fanáticos ós seus seguidores: controla as mentes e rende culto ó fundador. Néganse os dereitos humanos básicos, agarimo familiar, liberdade humana. Hai que consultalo todo: que libros se poden ler e mesmo calquera compra ordinaria. Cabeza, corazón e moedeiro están controlados. As mulleres non podían fumar nin levar pantalóns.

Todas sufriron grandes presións para que non se foran da Obra. Foron tratadas de pervertidas ou de dementes. Escrivá ameazábaas con que serían unhas desgraciadas. O beato consideraba fundamental que soberan guisar, pasa-la prancha, limpar... que era o que facía a maioría delas na Obra. Están sometidas ó servizo do home e son consideradas de segunda categoría. Unha ex-numeraria conta que elas tiñan que durmir nunha táboa mentras que os homes o facían nun colchón, porque Escrivá consideraba que elas tiñan que facer máis penitencia. En cursiños para mozos, monseñor dicía respecto ás mulleres: «O estado ideal da muller do Opus é o embarazo permanente». O papel secundario da muller mesmo o viviu Josephine Bakhita, relixiosa sudanesa, negra, que entrou no paraíso dos santos como ás agachadas. Foi unha santa de terceira fronte ó poderoso Monseñor. Non deberiamos esquecer que os dereitos humanos están por riba das zunas teolóxicas dos señores que cortan o bacallao. E como ten escrito Xosé Chao, houbo mulleres apóstolas. Xesús escolleu discípulas: que llo pregunten, senón, a María Magdalena e outras mulleres, testemuñas primeiras da resurrección de Cristo.

A praga dos exércitos

Por TAREIXA NAVAZA

Mario Vargas Llosa nunha conversa mantida en Berlín co periodista Manuel Campo Vidal, para TVE, manifestou que Fujimori fixo volver ás declaracións políticas, como reacción fronte ó golpe de Estado.

O ocorrido en Perú é grave porque pode ser unha invitación á imitación dos nostálgicos das ditaduras en toda América Latina, AL. Mentres os exércitos latinoamericanos non experimenten unha democratización interna, haberá perigo de involución, de retroceso. A actitude da Organización de Estados Americanos —o seu aval ó golpe— a súa debilidade e tolerancia é un paso cara á ditadura. Se non hai presión internacional, os exércitos crécese. Perú é, hoxe, unha ditadura militar con rostro civil. A base de Fujimori é o exército.

Cando se di que o 70% da poboación aproba a actitude do presidente, Vargas Llosa contesta que os inquéritos non poden suplantarse unhas eleccións libres, non poden lexitimar un golpe. Fujimori pechou o Congreso, suspendeu a Constitución, o Poder Xudicial, e anuncia a convocatoria dunhas eleccións xerais que non teñen ningunha lexitimidade. O asesor principal do presidente é o ex-capitán Montesinos, inspirador do golpe, avogado relacionado coa máfia do narcotráfico. No cumio mexicano de Guadalajara, Fidel Castro dixo: «Puidemos selo todo e non somos nada»; para Vargas Llosa, AL ten que se axudar a si mesma, se agarda axuda doutros nunca sairá do pozo. Este escritor que nos anos 60 foi revolucionario, nos 70 socialdemócrata, nos 80 thatcherista e nos 90 non se sabe, manifestou que coa Nova Orde Mundial deberían ir desaparecendo os exércitos que non deixan de ser hemorragias para AL. Van contra a modernización dos países, ocasionan guerras civís (artificialmente provocadas), cuartelazos, dispendios... Lembrei ós peruanos e ó gran César Vallejo do «Trilce»: «Estáis mortos, no habiéndolo antes vivido jamás. Vosotros sois los cadáveres de una vida que nunca fue. Triste destino el no haber sido sino muertos siempre. El ser hoja seca sin haber sido verde jamás. Orfandad de orfandades. Y sin embargo, los muertos no son, no pueden ser cadáveres de una vida que todavía no han vivido. Ellos murieron siempre de vida. Estáis muertos».

El ir

Me situo conscientemente el socialismo democrático, redere de Blanc, de Lasalle Bernstein, y, en España, de teiro, de Fernando de los Ríos Y, en nuestro panorama tual, de Elias Díaz, de la revista «Sistema» y de muchos intelectuales de izquierda.

Estoy muy orgulloso de tener a esa tradición.

Hoy, para mí, son especialmente válidas aquellas palabras de Goethe:

«Dichoso aquel que recu a sus antepasados con agr que gustosamente habla de acciones y de su grandeza, y serenamente se alegra viéndolos al final de tan hermosa fila.»

Es decir, veo el presente del socialismo.

Por eso creo que puedo fundadamente proyectarme hacia adelante.

El socialismo no es una ciencia, como erróneamente él mismo se consideró, influido por la tiranía de las tendencias del positivismo y del darwinismo.

El socialismo es fundamentalmente una ética, una moral hecha para una luz distinta a las palabras de Peguy.

Sofiar el futuro

Es preciso admitir de una vez por todas que el análisis de la realidad sólo puede hacerse desde una plataforma socialista si va acompañado de una inclinación utópica que sueña el futuro.

La neutralidad posible es clarar y confesar desde el compromiso se analizan los problemas.

No se puede pedir más.

El terror de pensar que el socialismo vendría inexorablemente, la mentalidad mecanicista de la predestinación y llegar a la sociedad sin clases ha sido un calvinismo sin Dios como decía Bernstein.

En consecuencia, ha sido orientado y ha dificultado avanzar hacia los objetivos morales del hombre libre, del hombre superado, de la superación de explotación y de la realización de las personas.

Estas son las auténticas tareas del socialismo.

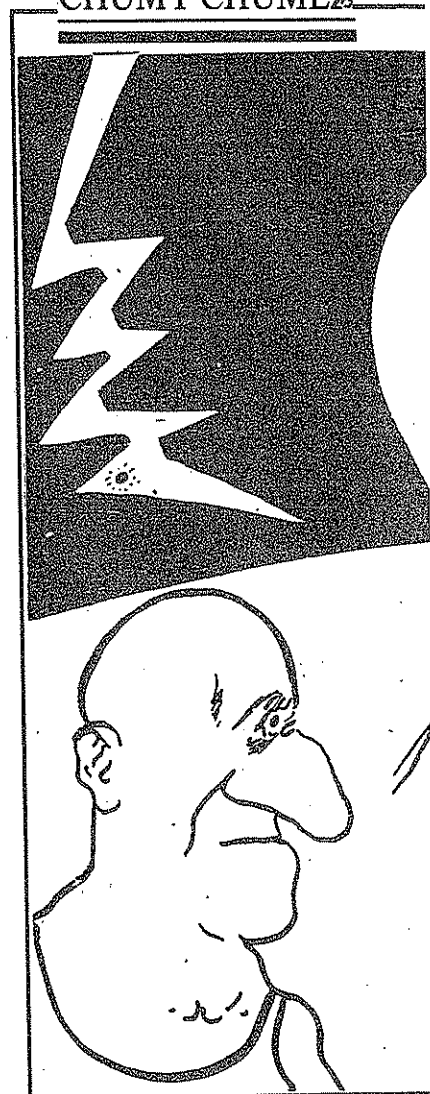
Hay mucho más espacio para la iniciativa, para el esfuerzo también para el sacrificio.

Quayle, un mal educador

Por TAREIXA NAVA ZA GONZÁLEZ

O vicepresidente dos EE UU foi de visita a unha escola acompañado das cámaras de TV. Achegouse ó encerado onde un cativo estaba a escribir «potato-pataca» e teimoulle ó rapaz de que o «o» final era incorrecto, que tiña que substituílo por un «e». ¿Imaxinan vostedes ós señores Cuiña ou Guerra facendo algo semellante, en directo na TV? Claro que Dan Quayle xa ten ós seus concidadáns acostumbrados. Todos lembran cando a piques de facer unha viaxe oficial a Latinoamérica dixo na televisión: «agora teño que me poñer a estudar latín porque é o idioma que se fala nos países que vou visitar». Un se pregunta, en calquera país occidental, como un individuo con esa «cultura» puido alcanzar un cargo de tanta responsabilidade. Sen chegar ós extremos norteamericanos aquí tampouco é para bota-las campás a voar. O último informe do desenvolvemento humano das Nacións Unidas sinala que os índices de alfabetización e escolaridade en España son inferiores á media europea. A educación é o que nos fai descender do posto vinte ó vintetrés entre os países máis desenvolvidos. Viñéronme á memoria anécdotas da Facultade de Dereito compostelá de hai anos. Un profesor coñecido polo «navallas» que sempre empregaba o retrouso «deta foma» dicía: «el aborto es un delito que se da fundamentalmente en las mujeres», ante este tema deixaba que as alumnas non asistiran a clase pero insistía: «se pueden ausentar pero no crean que vamos a estar abortando todo el curso». Outras das súas frases chocarreiras eran: «se está muriendo mucha gente que no se ha muerto nunca», «si el ladrón entra por la ventana o viceversa», «la diferencia entre abordaje y piratería consiste en si el ataque se produce por arriba o por abajo de la línea de flotación», «el tanto por ciento de los suspendidos, como no llega a cien, no se puede sacar»... Con clases tan amenas contáronme que Rodríguez Mourullo escribiu nelas «Nasce un arbre» e Bernardiño Graña un precioso conto titulado «O estudante que quixo ser burro».

CHUMY CHÚMEZ

Un lujo redondo

Por ANDRÉS ABERASTURI

En Móstoles, un pueblo histórico que el desarrollismo convirtió en ciudad satélite desmesurada, se consumaba ayer una tragedia. En un piso de un conjunto residencial cuyo slogan era «Un lujo redondo», morían nueve ciudadanos polacos y dos españoles de raza gitana. El lujo redondo había tenido premios de arquitectura y junto a una bañera circular

A punta de pistola

Po

En el lenguaje se producen, a veces, coyundas de las que nacen híbridos peregrinos. Alguna vez me he referido al curasán con que miles de personas inyectan significado al francés croissant. Pronunciado algo así como «cruasán», no revela que es el nombre colo de la luna en cuarto

—aunque, reconozcámoslo útil— mixto con mansedumbre Sigo sobresaltándome, y y tendría que haberme acostumbrado, cuando oigo o leo que un malhechor realizó su fechoría un atraco por ejemplo, a punta de pistola. Me pregunto siempre dónde tendrá la punta esa arma

quier cosa es posible «en este año de locos». Lo cual demostraba que está desbordado —al menos psicológicamente— por los acontecimientos. ¡Bush derrotado por alguien todavía innominado y sin partido como Perot! Eso quiere decir que un sistema se viene abajo. Vivimos uno de esos momentos en los que se aprecia la visión y el temple de los gobernantes, la decisión y capacidad para convocar alternativas y movilizar a las gentes en favor de la innovación. Un momento de la historia en el que jugar a aventuras es peligroso, como otros ejemplos dramáticos del pasado lo demuestran.

nuevo tan raro que se está inventando una parte del PSOE para acallar a esa otra parte tan rara y tan antigua que aún juega a lo de famélicas legiones en versión light: los descamisados. Seguramente hay entre esas dos partes una tercera vía que ni es del Betis ni tiene acento político catalán. Solana puede ser, sólo digo que puede ser, el comienzo de esa tercera vía. Un titular de Exteriores es una cosa muy seria y más si ha de sustituir a Fernández Ordóñez.

Esperanza e compromiso

Por TAREIXA NAVAZA

Por RICARDO UTRILLA

cinco españoles, más
dad de los italianos y un
más en el resto de la
idad salvo Irlanda si-
saber lo que votarían
de tal referéndum.
idente que los promo-
los acuerdos de Ma-
han pecado de apresu-
o y de insuficiente in-
ón, como ya se venía
ndo desde hace meses,
armemente después del
nés. Queda ahora cada
difícil para cualquier
o seguir adelante hasta
sin que hablen las ur-
peligroso que a algu-
llos les pueda resultar.
n los tales aprender de
ido en Irlanda y de lo
le en Francia: no habrá
que no agradezca el
tan alta ocasión nacio-
opea, se le consulte.

No tortuoso camiño cara á normalización da nosa lingua e da nosa cultura atopámonos hoxe con atrancos tan enormes e difíciles de superar como ninguén imaxinara hai poucos anos. Así comezaba Olegario Sotelo Blanco, no ano 90, o seu artigo «De cando perdemos intelectuais nacionalistas e gañamos políticos estatalistas», no primeiro número da «Trabe de Ouro», publicación galega de pensamento crítico, da que é editor. E como editor está a facer moito pola cultura do país e, desde logo, polo proceso normalizador do idioma. Está a arrisca—los cartos nunha editorial que só publica en galego, algo que desde a óptica empresarial non enriquece a ninguén. Aposta por algo no que sempre creu. Procedente de Castro Caldelas chega a Barcelona, onde comeza a traballar na construción. A súa paixón, o xornalismo, faille acepta—la delegación do xornal «La Región» de Ourense. Hai uns 20 anos, outro galego, Manuel Fernando González, estupendo amigo, comeza en Radio Miramar de Barcelona a emisión do programa «Nosa Galiza». Manuel Fernando, director e conductor do programa, no que só se empregaba o galego, contaba coa colaboración de Sotelo, Basilio Losada, Manuel María, Eduardo Alvarez Puga, Alfonso Bozzo, Adolfo Fernández Oubiña, Fernando Pereira... Fan unha historia de Galicia auténtica, afastada de populacherismo. Sofren ameazas e censuras. Son expulsados «físicamente» do Centro Galego de Barcelona. Pelexan no programa polo Estatuto de Autonomía, pola ex—carceración de Suso Vaamonde, pola introducción en Cataluña da ANPG... Durante cinco anos traballaron por unha Galicia mellor. Olegario acaba de te—lo recoñecemento do Padroado do Pedrón de Ouro. Principiei falando da revista «A Trabe de Ouro», da que é director Méndez Ferrín, e que quere servir á corrente das ideas liberadoras da Galicia insuficiente de hogano e conducilas cara á esperanza. Con esa esperanza vive e traballa Sotelo Blanco.

so de Larra

Por JOAQUÍN CALVO-SOTELO

*el mundo anglo-concibe: las res-
critor se pagan
eguntas del locu-
que ese desequi-
i. Aparte de esto,
ora a sus antenas
eros de vario to-
los al censo de los
an, medio siglo
che de los cafés.*

oda nueva

*critor le adorna
ue no gozan otros
los arquitectos,
os, los investiga-
recediéndola por
i. Sólo al escritor
fama se les brin-
ente a este último
eciente entre no-
le a su condición
ensayista. Así el
oga, cuando com-
librerías de los
enes o en las case-
o en el paseo de
requerido de tan-
como de amores
nceañera.*

*madrileña —tan
sa— se ha im-
noda nueva: la de
ón de los libros.*

*istas del siglo pró-
en datarla, escu-
lécada de los 60
iniciación y la de
la de su auge. El
con la retórica de
y suele seguir con
unas pastas rega-
as. Naturalmente,
bundancia difieren
ninencia del autor
dad del editor. A
ipañaban las pas-
nlares de la obra
bien pronto se ad-
mermaba la edi-
de forma no venal
improductiva, y a
nces la práctica se
sta casi desapare-
ofrecen con aire
i algunos privile-
mos asistentes dis-
via súplica de ser
cultarlos, al igual
Chicote de la pos-
do servía con un
is los escasísimos
quel entonces a los*

*figurones de su contorno, redu-
ciendo a los demás al saboro de
limonadas o jugos de frutas.*

*De hecho, la presentación de
libros se emparenta con los es-
trenos: trae consigo la reunión
de unos cientos de personas, las
felicitaciones y los aplausos, si
bien éstos difieren de los que se
escuchan en los escenarios, por-
que en ellos se aplaude ya a la
obra conocida y en el hotel de
turno a la que está por conocer.*

*Insisto en lo antes dicho: es-
cribir en nuestro país ya no es
llorar —algunos articulistas lo
saben bien—, como lo era a
principios del XIX. O, en el peor
de los casos, el escritor llora las
mismas lágrimas de los aboga-
dos sin pleitos, de los doctores
sin enfermos, de los facultati-
vos, en suma, de una facultad
cualquiera que no encuentran en
la sociedad que les rodea un aco-
modo remunerador y lucrativo,
con una ventaja sobre la melancó-
lica corte de los fracasados: la
del placer de escribir que nadie
le arrebatara, para lo cual sólo la
inspiración es necesaria, ya que
su instrumental —cuartillas,
bolígrafo, máquina para los de-
dos índice— está al alcance de
todas las fortunas.*

Tortura inevitable

*Corregir, sí, eso sí es llorar.
Conozco a bienaventurados que
mandan sus textos a las linoti-
pias —soy consciente del arcaís-
mo, pero no sé cómo ponerlo al
día— sin revisión apenas. Sé de
quienes dictan a sus secretarias
y se inhiben de echarle, a lo que
dictaron, una ojeada. Pero sé,
igualmente, de los otros muchos
—Anatole France era uno de
ellos y Flaubert ya no diga-
mos— para los que es una tortu-
ra encararse, ya no creadores en
libertad, sino rigurosos críticos
de sí mismos, con los textos ori-
ginales en los que descubren
inesperadas cacofonías, traído-
res anacolutos, consonancias
deshonrosas, y mil defectos que,
prima facies, no advirtieron.
Sangre, sí, suda el escritor en
esos trances. Pero son dolores
inevitables. Y, de seguro, im-
prescindibles para que la criatu-
ra nazca rosada, hermosa y du-
radera.*

Alicia na selectividade

Por TAREIXA NAVAZA

Ela escoitou tantas marabillas de Galicia que tivo desexos de coñecela. Nada máis chegar atopouse coas filtracións da selectividade. E non dá creto ó que ve, escoita e le. Vaíamos por partes: 1º) Profesor universitario, con filla afectada, di que o denunciante debería ter calado a boquiña; o que vén ser un «viva a corrupción, sempre que me beneficie». 2º) Profesor universitario culpabiliza dos feitos ó equipo rectoral, cando el pertenceu ó anterior e calaron ó ter denunciás da UTEG-INTG de filtracións. 3º) O rector de Vigo manifesta «que resolva Santiago». Elegante xesto de lava-las mans que ten un nome menos elegante. 4º) O rector da Coruña, xurista, apunta que repetí-las probas debe ser un acto voluntario por parte dos alumnos. Ademais non lle gustaron nin o artigo de Manolo Rivas para o exame de galego nin a descrición tan real do comentario sobre a violación. Temería que os nosos rapaces de 17-18 anos de idade se corromperan.

Alicia dime que en USA tratan eses temas na escola. 5º) A Alicia gustoulle ó que dixo Xosé Manuel Beiras —coincidiu con el na TVE-G—, «os pais afectados teñen que pensar en ser menos pais e máis cidadáns ante situacións de enganar, trampas e corrupcións». Alicia ó igual có deputado nacionalista cre que o rectorado tivo coraxe, valentía e honestidade. Cóntolle á miña amiga que aquí dáse moito o de «a río revolto ganancia de pescadores». De aí semellante complicidade social e de apoio ós rapaces facendo que agochen a cabeza ante figuras delictivas, cando se conculca a igualdade de oportunidades e cando se está en favorece-la corrupción.

Queda claro tamén a xenreira de moitos perante un equipo rectoral nacionalista. Estase a encubri-la privatización do ensino, feito demostrado coa concesión do señor Piñeiro Permuy de case 1.500 millóns para financialo preescolar privado, ciclo non obligatorio. Alicia vaise coa sensación de que acá o culpable é o que denuncia a corrupción e que o rectorado debería convencer ó señor Mouzo —denunciante— de que calara e fora discreto. ¡As xentes deste país —dime Alicia— xa non lle parecen tan marabillasas!